

บทที่ 6

ผลการศึกษา

โครงการวิจัยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ : กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่าง เป็นโครงการย่อยที่ 3 จากแผนงานวิจัย โครงการวิจัยเชิงบูรณาการ การนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งคณะผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

ตอนที่ 2 ผลการถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

1. ตอนที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP)

ในตอนที่ 1 เป็นการศึกษาผลของกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ ทั้ง 2 มิติ คือ มิติสังคม เป็นชุมชนพอเพียงที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีวัฒนธรรมเป็นการยึดโยงความสัมพันธ์กัน มีแบบแผน กฎกติการ่วมกันในชุมชนที่ยึดหลักความพอเพียง และมิติเศรษฐกิจ เป็นชุมชนพอเพียงที่แสดงถึงการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการผลิต การแลกเปลี่ยน การจำหน่าย และก่อเกิดการกระจายรายได้ในชุมชน ที่เน้นความพอเพียง ซึ่งสาเหตุที่ศึกษาเพียง 2 มิติ เพราะว่า มิติสังคมและมิติเศรษฐกิจ เป็นมิติที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรกที่จะควรจะศึกษาก่อนที่จะแสดงให้เห็นถึงการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นการพึ่งพาตนเองได้ ที่เริ่มต้นจากการมีทุนทางสังคมที่ดีที่นำไปสู่การมีเศรษฐกิจที่ดีในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยในการศึกษาเพียง 2 มิติ

โดยแต่ละชุมชนได้ศึกษาดูงานระหว่างกันพร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในลักษณะวิธีการชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (Community of Practice : COP) โดยการจัดสัมมนาในลักษณะของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง เพื่อสรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP) โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ โดยแบ่งลักษณะการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และหลังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การศึกษากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

ชุมชนพอเพียงในมิติสังคม ทั้ง 3 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นชุมชนที่คัดเลือกเกณฑ์ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นมาเป็นเกณฑ์กำหนดการพิจารณาหมู่บ้านและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนประกอบด้วย บ้านดอนม่วง ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก บ้านกรงทอง ตำบลคลองกระจง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย บ้านหนองแม่นา ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ซึ่งผลจากการศึกษากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP) ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และหลังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

เป็นขั้นตอนก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP) ของชุมชนในมิติสังคม ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ปฏิบัติในชุมชนโดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เน้นการพัฒนาด้านสังคมที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

บ้านดอนม่วง ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ปฏิบัติในชุมชน โดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีมาตั้งแต่ในอดีตอยู่แล้ว หากมองในแง่ของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข จะพบว่า ด้านความพอประมาณ ในการดำเนินชีวิตใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พอมีพอกินตามฐานะของตน รู้จักใช้เหตุและผลในการอยู่ร่วมกัน ปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ จึงไม่เกิดขึ้น เพราะประนีประนอมต่อกัน จึงนำไปสู่การมีภูมิคุ้มกันที่ดีภายในชุมชน ผลจากการศึกษาดูงาน ความรู้ที่ได้รับ ได้จากการอบรม และใช้หลักคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน โครงการ/กิจกรรมจะบรรจุอยู่ในแผนชุมชนที่ผ่านการประชาคม โดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิด

ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความต้องการ ความจำเป็นที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ได้เป็นหลัก ซึ่งโครงการที่ได้ปฏิบัติ ก็เป็นโครงการที่เป็นไปตามที่ได้บรรจุไว้ในแผนชุมชน เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงหมู การทำเตาเผาถ่านน้ำส้มควันไม้ การทำสวนแบบผสมผสาน การทำบ่อแก๊สธรรมชาติ และการ รวมกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินโครงการ/กิจกรรมจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ดูแลรับผิดชอบ โดยมีผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการปฏิบัติ จนนำมาสู่ความสำเร็จใน แต่ละกิจกรรม

บ้านกรงทอง ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมในชุมชนโดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงไปปฏิบัติ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากการประกอบอาชีพภายในชุมชน และการศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นแล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชน โดยกิจกรรม/โครงการที่นำมา ประยุกต์ใช้ ก็คำนึงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และความเหมาะสมของพื้นที่ด้วย สิ่งที่น่าสนใจด้าน การปฏิบัติอีกประการหนึ่งคือ ผู้นำในชุมชนทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง คนในชุมชนจึงปฏิบัติตาม เพราะผลที่เกิดขึ้นเห็นเป็นรูปธรรมที่แท้จริง เมื่อปลูกพืชผักสวนครัว กินเองได้ก็สอดคล้องกับหลัก ความพอประมาณ รวมทั้งไม่ทำโครงการ/กิจกรรมที่ใหญ่โตเกินไป ทำให้พอเหมาะกับขีด ความสามารถของคนในชุมชนที่จะร่วมกันปฏิบัติได้ ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนภายในชุมชน ขณะเดียวกันก็ยึดหลักความมีเหตุผลในการทำโครงการ/กิจกรรมในชุมชน เห็นได้จากการประชุม ประชาคมทุกครั้งเพื่อขอมติความเห็นชอบหรือมีการพูดคุยกันเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ เพื่อ หาทางออกร่วมกันก่อนว่า โครงการที่เราจะร่วมกันทำนั้น ได้ผลแค่ไหน คำนึงค่าน้อยเพียงใด กับคนในชุมชน จนทำให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีเกิดขึ้นในชุมชน ทั้งสวัสดิการในชุมชน เช่น กองทุนออม ทรัพย์ กองทุนฌาปนกิจในหมู่บ้าน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นต้น กลุ่มต่างๆดังกล่าวที่จัดตั้ง ขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินงาน ทั้งความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

บ้านหนองแม่เฒ่า ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ปฏิบัติในชุมชนโดยการยึดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน โดยเริ่มจากการไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือย ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ยึดความพอประมาณในการดำเนินชีวิต โดยการปลูกพืชหมุนเวียนไว้กินเองในแต่ละครัวเรือน เมื่อเหลือจากบริโภคแล้ว จึงนำออกจำหน่ายภายในหมู่บ้าน ใช้ความมีเหตุมีผลในการดำเนิน กิจกรรมต่างๆภายในชุมชน กล่าวคือ ชุมชนจะมีการประชุมทุกๆวันที่ 10 ของทุกเดือน เพื่อเป็นการ รับฟังปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ส่วนกิจกรรมที่นำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของ ชุมชน คือ การส่งเสริมการสร้างวินัยในการออม ด้วยการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กองทุนวันละ บาทของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนนำมาฝากอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นนิสัยที่ดีและเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี

ให้กับครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมที่ดำเนินงานในชุมชนได้มีการไปศึกษาดูงาน และอบรมหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการดำเนินกิจกรรม ของชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทางหน่วยงานราชการคือ เกษตรอำเภอได้มาให้ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เองในหมู่บ้าน เพื่อลดต้นทุนในการผลิตของ ชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรมต่างๆในชุมชน ก็นำมาซึ่งความรักความสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและ กันของคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

จากที่ได้กล่าวมานั้น เพื่อให้เห็นถึงการดำเนิน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนในมิติสังคม สามารถที่จะสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 6-1 แสดงผลการดำเนินโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
ของชุมชนในมิติสังคม

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองแม่เฒ่า	บ้านกรงทอง
ความพอประมาณ	รู้จักประมาณตนเอง ที่เริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ และ ขยายไปสู่กลุ่มใหญ่ในการ พัฒนาชุมชน โดยการ วิเคราะห์ศักยภาพของ ชุมชน เพื่อให้การดำเนิน กิจกรรมในชุมชน สอดคล้องกับความพอเพียง	วางแผนในการลดค่าใช้จ่าย ส่วนที่ไม่จำเป็นลง ความพอประมาณถึงจะ เกิดขึ้น เช่น อยากรกิน เนื้อสัตว์ แทนที่จะกิน เนื้อสัตว์อย่างเดียว ก็ไปเก็บ ผักในไร่ที่ปลูกเองมา ผสมผสาน เพื่อลดปริมาณ การซื้อเนื้อสัตว์ลง เป็นต้น กินน้อย ใช้น้อย รู้จักคุณค่า ของเงิน	โครงการ/กิจกรรม ก็ดำเนินกิจกรรมตาม ศักยภาพและ ความสามารถของคน ในชุมชน โดยพิจารณา ถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ เป็นสำคัญ
ความมีเหตุผล	คนในชุมชนใช้ความมีเหตุ มีผลในการดำเนินกิจกรรม ต่างๆ ภายในชุมชน โดย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันผ่านเวทีประชาคม ของหมู่บ้าน ใช้ข้อมูลของ ชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ เพื่อนำมาวางแผนในการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตาม ความจำเป็นและความ เหมาะสมของชุมชนเป็น สำคัญ	ส่งเสริมวินัยในการออม สะสมทุนทางสังคม โดยให้คนในชุมชนรู้จัก การออม รู้จักการประหยัด ที่เชื่อมโยงกับการมีกองทุน ในหมู่บ้านในการสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดี	การพัฒนาคนในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ ปลูกจิตสำนึกของ ความเป็นเจ้าของ การเสียสละ ความมี น้ำใจ ความร่วมมือใน การดำเนินกิจกรรม ต่างๆ ในชุมชน รวม ไปถึงการสร้าง จิตสำนึกและสร้างวินัย ในการออม เพื่อรองรับ อนาคต

ตารางที่ 6-1 แสดงผลการดำเนิน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติ
ของชุมชนในมิติสังคม (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองแม่เฒ่า	บ้านกรงทอง
การสร้างภูมิคุ้มกัน ที่ดี	การพัฒนาคนในชุมชนให้ มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ส่งเสริมจิตสำนึกของความ เป็นเจ้าของ การเสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรม ต่างๆ ในชุมชน	ส่งเสริมวินัยในการออม สะสมทุนทางสังคม โดยให้คนในชุมชนรู้จัก การออม รู้จักการประหยัด ที่เชื่อมโยงกับการมีกองทุน ในหมู่บ้านในการสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดี	การพัฒนาคนในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ ปลูกจิตสำนึกของ ความเป็นเจ้าของ การ เสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน รวมไปถึง การสร้างจิตสำนึกและ สร้างวินัยในการออม เพื่อรองรับอนาคต
ด้านความรู้	พัฒนากระบวนการเรียนรู้ จากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ของ คนในชุมชน โดยการศึกษา ดูงานในหมู่บ้านอื่น ประกอบกับการปฏิบัติด้วย ตนเองเป็นสำคัญ ตลอดจน การได้รับความรู้จาก หน่วยงานภายนอกด้วย	เรียนรู้ด้วยตนเองทั้งจาก ภายในและภายนอกตลอด เวลา เพื่อค้นหาความรู้ใหม่ ในการประกอบอาชีพ	โครงการ/กิจกรรม ก็ ดำเนินกิจกรรมตาม ศักยภาพและ ความสามารถของคน ในชุมชน โดยพิจารณา ถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ เป็นสำคัญ

ตารางที่ 6-1 แสดงผลการดำเนิน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
ของชุมชนในมิติสังคม (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านดอนม่วง	บ้านหนองแม่มา	บ้านกรงทอง
ด้านคุณธรรม	ชุมชนใช้หลักของความ ยุติธรรมในการบริหาร จัดการในหมู่บ้าน ปฏิบัติ ด้วยความโปร่งใส ที่ สามารถตรวจสอบได้ การ มีน้ำใจในการปฏิบัติงาน ร่วมกันมีความซื่อสัตย์ สุจริตในการดำเนิน กิจกรรม	ชุมชนใช้หลักของความ ยุติธรรมในการบริหาร จัดการในหมู่บ้าน ปฏิบัติ ด้วยความโปร่งใส ที่ สามารถตรวจสอบได้ การ มีน้ำใจกับผู้อื่น แบ่งปัน ระหว่างกัน	ความซื่อสัตย์ โอบอ้อม อารี ซื่อตรงต่อกัน เมื่อ ชุมชนร่วมกันสร้าง กฎเกณฑ์ขึ้นมา ก็ยึดถือตามระเบียบที่ ร่วมกันตั้งขึ้นอย่าง เคร่งครัด เงินงบประมาณ ทุกกองทุน สามารถ ตรวจสอบได้ทุก ขั้นตอน ทำงานด้วย ความโปร่งใส ตั้งคณะกรรมการทุก ฝ่าย ทุกโครงการ

จากตารางสรุปได้ว่า ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันลักษณะการดำเนิน โครงการของ
ชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนในมิติสังคมทั้ง 3 ชุมชน ยึดหลัก
เศรษฐกิจพอเพียงในการไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ

ความพอประมาณ ชุมชนมิติสังคมรู้จักใช้ความพอประมาณในการดำเนินกิจกรรม
โดยรู้จักการประมาณตนเอง ที่มีจุดเริ่มต้นจากจุดเล็กๆและขยายผลไปหาจุดใหญ่ในการพัฒนา
ชุมชนที่มองจากภายในสู่ภายนอกที่ใช้ศักยภาพของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักของ
ความพอเพียงเป็นสำคัญ

ความมีเหตุผล ชุมชนมิติสังคมรู้จักใช้หลักเหตุและผลในการดำเนินกิจกรรม ใช้ข้อมูลของ
ชุมชนในการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่าน

เวทีประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้ ร่วมวางแผน และร่วมกันรับผิดชอบ

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมีมติสังคัมรู้จักใช้การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ที่เริ่มจากการวางแผนที่ดีและมีการเตรียมการที่ดีโดยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ส่งเสริมจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ การเสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

ด้านความรู้ ชุมชนมีมติสังคัมรู้จักใช้หลักวิชาความรู้ต่างๆที่มีในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ในชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ของคนในชุมชน โดยการศึกษาดูงานในหมู่บ้านอื่นประกอบกับการปฏิบัติด้วยตนเองเป็นสำคัญ ตลอดจนการได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอก เพื่อนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านคุณธรรม ชุมชนมีมติสังคัมรู้จักใช้หลักคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนด้วยความรอบรู้ รอบคอบ อย่างมีสติ ด้วยความเสมอภาคในชุมชนโดยยึดหลักของความยุติธรรมในการบริหารจัดการในหมู่บ้าน ปฏิบัติด้วยความโปร่งใส ที่สามารถตรวจสอบได้ การมีน้ำใจกับผู้อื่น แบ่งปันระหว่างกัน ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน

1.1.2 ระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

เป็นขั้นตอนระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมติสังคัม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมติสังคัม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน หลังจากที่ได้ศึกษาดูงานในแต่ละพื้นที่ ในลักษณะของการสนทนากลุ่มที่ใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากการศึกษาดูงานระหว่างชุมชน และจากการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 3 ชุมชน ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

(1) หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับหมู่บ้านกรงทองและหมู่บ้านหนองแม่นำทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ใช้ความพอดี พองาม การไม่เบียดเบียนกันซึ่งกันและกันที่เน้นความเพียงพอในการปฏิบัติใช้ในครัวเรือน และการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายตัวอย่างเช่น หมู่บ้านคอนม่วง

ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านหนองแม่นา ในการทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน ทำให้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนที่สะท้อนถึงความรู้จักพอ ไม่ฟุ่มเฟือย ประหยัด

ความมีเหตุผล หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ อย่างรอบคอบ และใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านกรงทองการปลูกกล้วยเพื่อจำหน่ายที่สามารถนำมาแปรรูป ที่สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าของกล้วยที่มีตลาดของการแข่งขันกันมากในปัจจุบันที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการตลาดในอนาคต

ด้านความรู้ หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านความรู้ในหลักวิชาการต่างๆที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านหนองแม่นาในองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชน ในขั้นตอนการปลูกพืชหมุนเวียน

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านคอนม่วงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาค ไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง

(2) หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับหมู่บ้านคอนม่วงและหมู่บ้านหนองแม่นาทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน คือ ความเรียบง่าย ความอยู่ดี กินดี ที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านหนองแม่นาในการการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนไว้กินเอง

ความมีเหตุผล หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและมีผล ด้วยความไม่ประมาทอย่างมีสติ ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านกรงทอง

ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านหนองแม่เฒ่าการสร้างกฎและกติกาคารอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีในอนาคตกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสังคม ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านดอนม่วงในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในการทำสวนทำไร่ที่สามารถเป็นรายได้ให้กับคนในครอบครัว

ด้านความรู้ หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านความรู้ในหลักวิชาการ ความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านดอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในชุมชน

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านหนองแม่เฒ่าในการสร้างกฎและกติกาคารอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ในการลงโทษอย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง

(3) หมู่บ้านหนองแม่เฒ่าได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับหมู่บ้านดอนม่วงและหมู่บ้านกรงทองทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านหนองแม่เฒ่าได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความพอประมาณ ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ใช้ความพอดี ความไม่โลภ ความพอเพียงที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่เฒ่า ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านดอนม่วงในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่สอนให้รู้จักความพอดี การรู้จักพอของคนในชุมชน

ความมีเหตุผล หมู่บ้านหนองแม่เฒ่าได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ ด้วยความระมัดระวัง ที่จะป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านหนองแม่เฒ่าได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาคารอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านหนองแม่เฒ่าได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านหนองแม่เฒ่าได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านดอนม่วงในการบริหารจัดการ

กองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนในชุมชน ได้สามารถนำเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพที่เป็นการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน

ด้านความรู้ หมู่บ้านหนองแม่นาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านความรู้ในหลักวิชาการ ความรู้ที่มีที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนที่จะสามารถนำไปใช้ในชุมชนได้ ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่นาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านดอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำส้มควันไม้ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่ใช้สำหรับเป็นยาฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมี

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านหนองแม่นาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านคุณธรรมที่เป็นหลักแนวคิดที่ใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่นาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 ชุมชน สรุปได้ว่า ระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมิติสังคมได้เน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ

ความพอประมาณ ชุมชนมิติสังคมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ใช้ความพอดี ความไม่โลภ และการไม่เบียดเบียนกันซึ่งกันและกัน รู้จักความพอเพียงที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่นา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านดอนม่วงในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่สอนให้รู้จักความพอดี การรู้จักพอของคนในชุมชน และหมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านหนองแม่นาในการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนไว้กินเอง

ความมีเหตุผล ชุมชนมิติสังคมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ ด้วยความระมัดระวัง อย่างมีสติที่จะเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านหนองแม่นาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้และหมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านหนองแม่นาการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติสังคม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่จะส่งผลกระทบต่อในอนาคต ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านหนองแม่นา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านคอนม่วง ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนในชุมชน ได้สามารถนำเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพที่เป็นการพึ่งพาตนเองภายในชุมชนและหมู่บ้านกรงทอง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านคอนม่วงในทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในการทำสวนทำไร่ที่สามารถเป็นรายได้ให้กับคนในครอบครัว

ด้านความรู้ ชุมชนมิติสังคมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านความรู้ในหลักวิชาการ ความรู้ที่มีที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนที่จะสามารถนำไปใช้ในชุมชนได้ ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่นา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านคอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำส้มควันไม้ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่ใช้สำหรับเป็นยาฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมีและหมู่บ้านกรงทองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านคอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในชุมชน

ด้านคุณธรรม ชุมชนมิติสังคมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านคุณธรรมที่เป็นหลักแนวคิดที่ใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่นา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง

1.1.3 หลังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

เป็นขั้นตอนหลังจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมิติสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน หลังจากที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละพื้นที่เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหรือผลการเปลี่ยนแปลงที่เป็นการต่อยอดกิจกรรมหรือโครงการ หรืออาจเป็นการจัดทำเป็น โครงการใหม่เกิดขึ้น โดยการติดตามผลการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมิติสังคม ในลักษณะของการสนทนากลุ่มที่ใช้กระบวนการจัดการความรู้(KM) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากการติดตามผลการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมิติสังคม

ทั้ง 3 ชุมชน ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และผลการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

(1) กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไปสู่การปฏิบัติ

(1.1) หมู่บ้านดอนม่วงได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความพอประมาณในการนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนเรื่อง การสร้างวิถีคิด วิธีการการวางแผน วิธีการดำเนินงาน และการตรวจสอบ ที่ได้นำความรู้จากหมู่บ้านกรงทอง เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านความพอประมาณ ในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆในชุมชน ซึ่งทำให้คนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และส่งผลทำให้มีเงินออมมากขึ้นด้วย ซึ่งสังเกตได้จากคนในชุมชนนำเงินมาเข้าเงินกองทุนในหมู่บ้านมากขึ้น

ความมีเหตุผล เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความมีเหตุผล ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน โดยนำเรื่องการสร้างกฎกติกาการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนไปปฏิบัติใช้ในชุมชนโดยได้เรียนรู้รูปแบบและวิธีการปฏิบัติจากหมู่บ้านกรงทอง ซึ่งทำให้ชุมชนบ้านดอนม่วงอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างปกติดียิ่งขึ้นปัญหาการทะเลาะไม่มีเกิดขึ้น ทุกคนในชุมชนยอมรับในกฎกติกาข้อตกลงที่กำหนดขึ้นด้วยคนในชุมชนเอง ซึ่งสังเกตได้จากการเกิดคดีความต่างๆในชุมชนลดลงหรือไม่เกิดขึ้นในชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน ที่เป็นการวางแผนและเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนที่ได้นำความรู้การปลูกกล้วยเพื่อจำหน่ายและการทำสวนแบบผสมผสาน ซึ่งคนในชุมชนบ้านดอนม่วงได้นำองค์ความรู้ที่ได้แลกเปลี่ยนนำมาปฏิบัติแล้ว ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และนำไปต่อยอดจากกิจกรรมหรือโครงการเดิม คือ การปลูกกล้วยเพื่อแปรรูปจำหน่าย และการทำสวนแบบผสมผสานที่เป็นการสร้างรายได้แบบหมุนเวียนในชุมชนเพื่อให้เกิดความหลากหลายและมีรายได้จากการเก็บเกี่ยวตลอดทั้งปี

ความรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ ด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านดอนม่วงได้นำความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่ในองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนมาผสมผสานกับการทำสวนแบบผสมผสาน ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ ที่เกิดจากการลองผิดลองถูก การทดลองปฏิบัติดูซ้ำๆ เพื่อเป็นนำองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ใหม่มาปรับประยุกต์ใช้

คุณธรรม เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนที่เป็นการปลูกฝังให้กับคนในชุมชนมีหลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ซึ่งหมู่บ้านคอนม่วงนำความรู้มาจากหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาค ไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น มีความรักความสามัคคี และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

(1.2) หมู่บ้านกรงทองได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน คือ ความเรียบง่าย ความอยู่ดี กินดี ที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น โดยการนำเอาความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่เนาในการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนไว้กินเอง โดยได้นำความรู้การปลูกพืชหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ในชุมชน ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนได้รู้จักการลดรายจ่ายในครัวเรือน และสามารถนำมาจำหน่ายให้กับคนในชุมชนซึ่งเป็นการสร้างรายได้ช่องทางหนึ่ง

ความมีเหตุผล เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและมีผล ด้วยความไม่ประมาทอย่างมีสติ รอบคอบ โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่เนาการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมาปรับประยุกต์ใช้จากของเดิมที่มีอยู่ในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชนแล้ว ทำให้คนในชุมชนเกิดความพอใจและเป็นประโยชน์ในชุมชนมากขึ้น

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีในอนาคตกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสังคม โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอนม่วงในทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในการทำสวนทำไร่ที่สามารถเป็นรายได้ให้กับคนในครอบครัวมาทดลองปฏิบัติและต่อยอดกับการทำสวนแบบผสมผสานแล้ว ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการเพิ่มรายได้ที่สามารถหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี

ความรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ ด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านกรงทองได้ทดลอง

นำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนแล้ว ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ หรือความรู้ใหม่จากการนำวัสดุที่เหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด

คุณธรรม เกิดกระบวนการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่เนาในการสร้างกฎและกติกการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น มีความรักความสามัคคี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือต่อกันมากยิ่งขึ้น

(1.3) หมู่บ้านหนองแม่เนาได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ใช้ความพอดี ความไม่โลภ ความพอเพียงที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชุมชน โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านดอนม่วงในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่สอนให้รู้จักความพอดี การรู้จักความเพียงพอของคนในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่เนาได้นำหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทดลองปฏิบัติในชุมชนที่ต่อยอดจากการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความรู้ด้านความพอประมาณที่รู้จักความเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักคำว่า ประหยัด

ความมีเหตุผล เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความมีเหตุผล ผลในการใช้ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ ด้วยความระมัดระวัง ที่จะเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ โดยได้นำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนที่ผ่านการเห็นชอบจากคนในชุมชนที่ผ่านเวทีประชาคมของชาวบ้าน ซึ่งส่งผลคนในชุมชนได้ใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการอาศัยอยู่ร่วมกัน และเป็นที่พอใจของคนในชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านดอนม่วงในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนในชุมชน ได้สามารถนำเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพที่เป็นการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่เนาได้นำรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านไปต่อยอดจากกิจกรรม

เดิมที่เป็นการบริหารกองทุน ส่งผลให้มีรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ที่มีที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนที่จะสามารถนำไปใช้ในชุมชนได้ โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอนม่วงการทำน้ำส้มควันไม้ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่ใช้สำหรับเป็นยาฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมี ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นำได้นำไปทดลองปฏิบัติใช้แล้ว ซึ่งทำให้ได้เกิดความรู้ใหม่และสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้

คุณธรรม เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรมที่เป็นหลักแนวคิดที่ใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน โดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นำได้นำไปใช้ในชุมชนที่ผ่านการเห็นชอบจากคนในชุมชนที่ผ่านเวทีประชาคมของชาวบ้าน

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนมิติสังคมได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนมิติสังคมเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความพอประมาณในการนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนที่รู้จักความพอดี ความไม่โลภ ความพอเพียงที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชุมชนที่ได้ ตัวอย่าง เช่น การทำบัญชีครัวเรือนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านความพอประมาณ ในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆในชุมชน ซึ่งทำให้คนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และส่งผลทำให้มีเงินออมมากขึ้นด้วย ซึ่งสังเกตได้จากคนในชุมชนนำเงินมาเข้าเงินกองทุนในหมู่บ้านมากขึ้น ซึ่งเป็นความรู้จากหมู่บ้านกรงทอง

ความมีเหตุผล ชุมชนมิติสังคมเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความมีเหตุผล ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน ด้วยความไม่ประมาทอย่างมีสติ และมีความเสมอภาคอย่างยุติธรรม ตัวอย่าง เช่น การสร้างกฎกติกาการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ไปปฏิบัติใช้ในชุมชน โดยได้เรียนรู้รูปแบบและวิธีการปฏิบัติจากหมู่บ้านกรงทอง ซึ่งทำให้ชุมชนบ้านคอนม่วงอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างปกติดียิ่งขึ้นปัญหาการทะเลาะ ไม่มีเกิดขึ้น ทุกคนในชุมชนยอมรับในกฎกติกาข้อตกลงที่กำหนดขึ้นด้วยคนในชุมชนเอง ซึ่งสังเกตได้จากการเกิดคดีความต่างๆในชุมชนลดลงหรือไม่เกิดขึ้นในชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติสังคมเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน ที่เป็นการวางแผนและเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน ตัวอย่าง เช่น การปลูกกล้วย

เพื่อจำหน่ายและการทำสวนแบบผสมผสาน ซึ่งคนในชุมชนบ้านคอนม่วงได้นำองค์ความรู้ที่ได้แลกเปลี่ยนนำมาปฏิบัติแล้ว ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และนำไปต่อยอดจากกิจกรรมหรือโครงการเดิม คือ การปลูกกล้วยเพื่อแปรรูปจำหน่าย และการทำสวนแบบผสมผสานที่เป็นการสร้างรายได้แบบหมุนเวียนในชุมชนเพื่อให้เกิดความหลากหลายและมีรายได้จากการเก็บเกี่ยวตลอดทั้งปี และ ตัวอย่าง เช่น การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนในชุมชน ได้สามารถนำเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพที่เป็นการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นำได้นำรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมาจากหมู่บ้านคอนม่วงไปต่อยอดจากกิจกรรมเดิมที่เป็นการบริหารกองทุน ส่งผลให้มีรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านความรู้ ชุมชนมีมติสังคมเกิดกระบวนการเรียนรู้ ด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ต่างๆที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนที่เป็นความรู้จากการศึกษาเรียนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านคอนม่วงได้นำความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่นำในองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนมาผสมผสานกับการทำสวนแบบผสมผสาน ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ ที่เกิดจากการลองผิดลองถูก การทดลองปฏิบัติดูซ้ำๆ เพื่อเป็นนำองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ใหม่มาปรับประยุกต์ใช้ และหมู่บ้านหนองแม่นำโดยนำองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอนม่วงการทำน้ำส้มควันไม้ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่ใช้สำหรับเป็นยาฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมี ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นำได้นำไปทดลองปฏิบัติใช้แล้ว ซึ่งทำให้ได้เกิดความรู้ใหม่และสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้

ด้านคุณธรรม ชุมชนมีมติสังคมเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนที่เป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับคนในชุมชนมีหลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ซึ่งหมู่บ้านคอนม่วงนำความรู้มาจากหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกากการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น มีความรักความสามัคคี และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

(2) องค์ความรู้ที่ได้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชน

(2.1) หมู่บ้านคอนม่วงได้องค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านคอนม่วงนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความพอประมาณในการนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชน ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ใช้ความพอดี พองาม การไม่เบียดเบียนกันซึ่งกันและกันที่เน้นความเพียงพอในการปฏิบัติใช้ในครัวเรือน เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรทองที่นำมาต่อยอดในกิจกรรมของชุมชนที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รู้จักการจดบันทึกข้อมูลในครัวเรือน

ความมีเหตุผล หมู่บ้านคอนม่วงนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ อย่างรอบคอบ และใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากหมู่บ้านกรทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้ ซึ่งหมู่บ้านคอนม่วงได้นำมาต่อยอดในโครงการเดิมที่อยู่ในแผนชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านคอนม่วงนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรทองที่นำมาต่อยอดการปลูกกล้วยเพื่อจำหน่ายที่สามารถนำมาแปรรูป ที่สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าของกล้วยที่มีตลาดของการแข่งขันกันมากในปัจจุบันที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการตลาดในอนาคต โดยนำเทคนิคการปลูกกล้วย และการดูแล ตลอดจนการจำหน่าย ซึ่งแต่เดิมชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว

ด้านความรู้ หมู่บ้านคอนม่วงนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความรู้ในหลักวิชาการต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่ในองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชน ในขั้นตอนการปลูกพืชหมุนเวียนและการดูแลการปลูกพืชหมุนเวียน ตลอดจนการจำหน่าย โดยนำเทคนิคการขั้นตอนการปลูกพืชหมุนเวียนและการดูแลการปลูกพืชหมุนเวียน ตลอดจนการจำหน่าย ซึ่งแต่ชุมชนบ้านคอนม่วงยังให้ความสนใจและให้ความสนใจเท่าที่ควร

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านคอนม่วงนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ

ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งหมู่บ้านคอนม่วงได้นำรูปแบบและวิธีการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกันมาประยุกต์ใช้

(2.2) หมู่บ้านกรงทองได้องค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านกรงทองนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน คือ ความเรียบง่าย ความอยู่ดี กินดี ที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่เฒ่าในการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนไว้กินเอง ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำเทคนิคและวิธีการปลูกพืชหมุนเวียนมาต่อยอดกับโครงการเดิมที่มีอยู่ที่เป็นกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว

ความมีเหตุผล หมู่บ้านกรงทองนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและมีผล ด้วยความไม่ประมาทอย่างมีสติ ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่เฒ่าที่เป็นการใช้กฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้ ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ของเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกฎระเบียบของหมู่บ้านได้

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านกรงทองนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีในอนาคตกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสังคม ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอนม่วงในท่าเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำเทคนิคและวิธีการท่าเกษตรทฤษฎีใหม่มาต่อยอดกับการทำสวนแบบผสมผสานที่ทำอยู่เดิม

ด้านความรู้ หมู่บ้านกรงทองนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำเทคนิคและวิธีการทำก๊าซชีวภาพเป็นกิจกรรมใหม่ที่นำมาทดลองใช้ในชุมชน

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านกรงทองนำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่เฒ่าในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ

ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งหมู่บ้านกรทองได้นำมาทบทวนและกตีกการอาศัยอยู่ร่วมกันมาปรับ และเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน

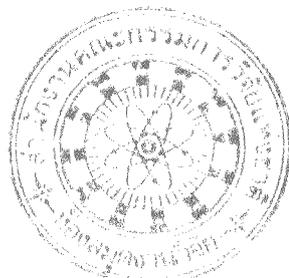
(2.3) หมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความพอประมาณ ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ใช้ความพอดี ความไม่โลภ ความพอเพียงที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านดอนม่วงในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่สอนให้รู้จักความพอดี การรู้จักพอของคนในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้มาต่อยอดกับการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชน

ความมีเหตุผล หมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ ด้วยความระมัดระวัง ที่จะเกิดเป็นผลในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรทองในการสร้างกฎและกตีกการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้ ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้มาใช้ในชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านดอนม่วงในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนในชุมชน ได้สามารถนำเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพที่เป็นการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้ที่เป็นเทคนิคและวิธีการมาต่อยอดกับโครงการเดิมที่มีอยู่เพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านความรู้ หมู่บ้านหนองแม่นานำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ที่มีที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนที่จะสามารถนำไปใช้ในชุมชนได้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านดอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำส้มควันไม้ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่ใช้สำหรับเป็น

ยาฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมี ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่มาได้นำองค์ความรู้ที่เป็นเทคนิคและวิธีการมาต่อยอดกับโครงการเดิม เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายและลดต้นทุนทางการเกษตร

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านหนองแม่ได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านคุณธรรมที่เป็นหลักแนวคิดที่ใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรงทองในการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง หมู่บ้านหนองแม่ได้นำรูปแบบและวิธีการสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกันมาประยุกต์ใช้

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนมิติสังคมได้องค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนมิติสังคมได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน คือ ความเรียบง่าย ความอยู่ดี กินดี ที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้นำองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่ในการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนไว้กินเอง ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำเทคนิคและวิธีการการปลูกพืชหมุนเวียนมาต่อยอดกับโครงการเดิมที่มีอยู่ที่เป็นกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวและ การทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากหมู่บ้านกรงทองที่นำมาต่อยอดในกิจกรรมของชุมชนที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รู้จักการจดบันทึกข้อมูลในครัวเรือน

ความมีเหตุผล ชุมชนมิติสังคมได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและมีผล ด้วยความไม่ประมาทอย่างมีสติ ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้นำองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่ที่เป็นการใช้กฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชุมชนได้ ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ของเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกฎระเบียบของหมู่บ้านได้

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติสังคมได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีในอนาคตกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสังคม ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้นำองค์ความรู้จากหมู่บ้านดอนม่วงในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำเทคนิคและวิธีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มาต่อยอดกับการทำสวนแบบผสมผสานที่ทำอยู่เดิมและตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่ได้นำองค์ความรู้จากหมู่บ้านดอนม่วงในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่เป็น

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับคนในชุมชน ได้สามารถนำเงิน ไปลงทุนในการประกอบอาชีพที่เป็น การพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นำได้นำองค์ความรู้ที่เป็นเทคนิคและวิธีการมา ต่อยอดกับ โครงการเดิมที่มีอยู่เพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านความรู้ ชุมชนมติสังคมได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการ ดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้นำองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอน ม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในชุมชน ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำเทคนิคและ วิธีการทำก๊าซชีวภาพเป็นกิจกรรมใหม่ที่นำมาทดลองใช้ในชุมชนและตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนอง แม่นำได้นำองค์ความรู้จากหมู่บ้านคอนม่วงในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำส้มควันไม้ซึ่งเป็นองค์ ความรู้จากภูมิปัญญาที่ใช้สำหรับเป็นยาฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมี ซึ่งหมู่บ้านหนองแม่นำได้นำ องค์ความรู้ที่เป็นเทคนิคและวิธีการมาต่อยอดกับ โครงการเดิม เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายและลด ต้นทุนทางการเกษตร

ด้านคุณธรรม ชุมชนมติสังคมได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทองได้นำองค์ความรู้จากหมู่บ้านหนองแม่นำในการสร้างกฎและกติกการอาศัยอยู่ ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ในการลงโทษ อย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละ เว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งหมู่บ้านกรงทองได้นำมากฎและกติกการอาศัยอยู่ร่วมกัน มาปรับ และเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน

1.2 การศึกษากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและ ผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

ชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ ทั้ง 3 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นชุมชนที่คัดเลือกตามเกณฑ์ตัวชี้วัด ที่สร้างขึ้นมาเป็นเกณฑ์กำหนดการพิจารณาหมู่บ้านและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประกอบด้วย บ้านเวฬุวัน ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ บ้านสระยาชี ตำบลเนิน ป่อ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร บ้านหนองกระทุ่ม ตำบลหัวถนน อำเภอลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

ซึ่งผลจากการศึกษากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และหลังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

เป็นขั้นตอนก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ในมิติเศรษฐกิจ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมิติเศรษฐกิจ ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ปฏิบัติในชุมชน โดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติใช้ในชุมชนที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เน้นการพัฒนาด้านสังคมที่นำใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะอธิบายถึงวิธีการดำเนินชีวิต โดยมีรายละเอียดดังนี้

บ้านเวฬุวัน เป็นหมู่บ้านที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รูปแบบการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ปฏิบัติในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ก็คือ ไร่สวน และการทำปุ๋ยอัดเม็ด เพื่อช่วยให้คนในชุมชนได้ซื้อข้าวในราคาที่ถูกลง และได้ใช้ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อให้ผลผลิตปลอดภัย ช่วยลดต้นทุนการผลิตให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ บ้านเวฬุวันยังมีการรวมกลุ่มแม่บ้านเพื่อทำขนม ก็เป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้กับคนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ประการสำคัญคือ ผู้นำบ้านเวฬุวันมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการส่งเสริมกระตุ้นและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพเสริม เมื่อพิจารณาตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข จะเห็นได้ว่า ชุมชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์โดยเริ่มจากความพอประมาณในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่ยึดหลักความมีเหตุมีผลในการดำเนินงานที่รับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีแนวทางการดำเนินงานยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีจากกิจกรรมการก่อตั้งกองทุนต่างๆในชุมชน เช่น กองทุนออมทรัพย์ กองทุนสะสมทรัพย์ ซึ่งหลักการวิธีการในการบริหารจัดการกองทุนนั้น ชุมชนได้มีการศึกษาเรียนรู้จากการอบรม และศึกษาดูงาน จนเกิดความเข้าใจ ซึ่งเป็นไปตามหลักของความรู้ แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนและมีการถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน และด้านการบริหารจัดการกองทุนต่างๆ ก็จะยึดหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน

บ้านสระยายชี คนส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับบ้านเวฬุวัน จังหวัดนครสวรรค์ การดำเนินโครงการ/กิจกรรมโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ก็คือ ไร่สวนที่ร่วมกันจัดตั้งขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชน โดยบริเวณ ไร่สวน ยังมีพื้นที่ส่วนที่เหลือไว้ใช้ประโยชน์เพิ่มเติม โดยใช้เป็นลานตาก

ข้าว ซึ่งโรงสีข้าวและทำข้าวของชุมชนดังกล่าวยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนใกล้เคียงสามารถมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ด้วย จากการจัดตั้งโรงสีชุมชนบ้านสระยายชี คนในชุมชนเกิดความสะดวกในการจำหน่ายข้าว มีโรงสีข้าวที่ให้ราคาเป็นธรรม ปลอดภัยจากการถูกหลอกลวงโดยพ่อค้าคนกลาง ถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของคนในชุมชน ด้านความรู้ คนในชุมชนมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้จากการศึกษาดูงาน การได้รับความรู้จากการอบรมทั้งภายในและภายนอกชุมชน โรงสีชุมชนปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน มีกลุ่มปุ๋ยชีวภาพที่ได้ดำเนินการผลิตให้กับเกษตรกรใช้ภายในชุมชน และมีศูนย์สาธิตการตลาดที่เป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกในชุมชน จากการปฏิบัติของบ้านสระยายชี กล่าวได้ว่า เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ยึดแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพแบบครบวงจร

บ้านหนองกระทุ่ม ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ปฏิบัติในชุมชน โดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนควบคู่กับการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งภายใน กล่าวคือ การทดลองปฏิบัติ และการเรียนรู้จากภายนอก กล่าวคือ การศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น และการอบรมจากหน่วยงานราชการแล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชน ผู้นำชุมชนเองก็เป็นผู้ที่ทำให้คนในชุมชนเห็นเป็นแบบอย่าง ยึดหลักการใช้จ่ายอย่างประหยัด โดยการปลูกผักไว้กินเองหน้าบ้านใช้ความมีเหตุมีผลในการดำเนินงาน เห็นได้จากการใช้เวทีประชาคมในการรับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชนนั้น เน้นที่การสร้างกฎระเบียบ กติการ่วมกัน และยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เสมอภาคเท่าเทียมกันทุกคน ดังคำกล่าวของผู้ใหญ่บ้านที่กล่าวว่า “เวลาเด็กน้อยมีเรื่อง เราจะตักเตือน ไม่ว่าจะเป็นลูกใครก็ตาม ไม่ใช่ว่าคนนั้นลูกผู้ใหญ่ คนนี้ลูกชาวบ้าน” ประกอบกับชุมชนหนองกระทุ่มมีจุดเด่นด้านสถาบันการเงินชุมชน คณะกรรมการจึงมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรมกับคนในชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้เห็นถึงการดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนในมิติเศรษฐกิจ สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 6-2 แสดงผลการดำเนินโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนในมิติเศรษฐกิจ

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านเวฬุวัน	บ้านสระยายชี	บ้านหนองกระทุ่ม
ความพอประมาณ	ดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยการบริหารจัดการด้วยความพอดี ไม่ใหญ่โตเกินไป คือ ไม่มีการจ้างงานกับคนภายนอก แต่อาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง	กิจกรรมหรือโครงการในชุมชน เริ่มจากความพอดี กล่าวคือ ไม่กู้ยืมเงินจากภายนอกมาดำเนินกิจกรรม และจะไม่ทำกิจกรรมที่ใหญ่เกินไปกำลังความสามารถตนเอง พร้อมกันนั้นก็ใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	วางแผนค่าใช้จ่าย การทำบัญชีครัวเรือน ไม่กู้ยืมจากภายนอก แต่อาศัยกำลังทรัพย์จากภายในเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม
ความมีเหตุผล	ใช้วิธีการประชุมวางแผนการดำเนินงานผ่านเวทีประชาคม โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ที่เป็นแนวทางกำหนดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน	การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในชุมชนที่เริ่มต้นจากการกระบวนกรมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กล่าวคือ ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	ดูต้นทุน ลดค่าใช้จ่ายทางการเกษตร ปรับเปลี่ยนแนวคิดและเน้นธุรกิจและรายได้ แต่ก็ไม่ละเลยเรื่องการวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน ใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชนเป็นสำคัญ

ตาราง 6-2 แสดงผลการดำเนิน โครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติของ
ชุมชนในมิติเศรษฐกิจ (ต่อ)

ชื่อหมู่บ้าน ประเด็น	บ้านเวฬุวัน	บ้านสระยายชี	บ้านหนองกระทุ่ม
การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี	ชุมชนได้วางแผนและเตรียมการภายในชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์ของหมู่บ้านที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหมู่บ้าน	ชุมชนใช้หลักการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และสร้างองค์ความรู้ใหม่เสมอจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้จากปราชญ์ในชุมชน	หาตลาดรองรับการผลิต การสร้างวินัยในการออมและจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน
หลักความรู้	การดำเนินกิจกรรม ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในปัญหาต่างๆ ที่พบ และสิ่งที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม รวมทั้ง การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาปฏิบัติ ปรับประยุกต์ในชุมชน	ชุมชนใช้หลักการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และสร้างองค์ความรู้ใหม่เสมอจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้จากปราชญ์ในชุมชน	เกิดจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานต่างๆ และการทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ และพัฒนาองค์ความรู้ของตน คนในชุมชน ตลอดจนการได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอกด้วย เพื่อรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
หลักคุณธรรม	ชุมชนใช้ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันของคนในชุมชน สร้างความมีน้ำใจ และความโปร่งใสในการทำงาน	ชุมชนดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในชุมชน โดยใช้หลักความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ในลักษณะการกระจายอำนาจ ทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วม รับผิดชอบสิ่งที่ เกิดขึ้นในชุมชน	ความเอื้ออาทรช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาด้านการประกอบอาชีพต่อกัน และมีความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินกิจกรรม แบ่งปันผลผลิต

จากตารางสรุปได้ว่า ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันลักษณะการดำเนินโครงการของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนในมิติเศรษฐกิจทั้ง 3 ชุมชน ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ

ความพอประมาณ ชุมชนมิติเศรษฐกิจรู้จักใช้ความพอประมาณในการดำเนินกิจกรรม โดยรู้จักความพอดี ไม่ใหญ่โตเกินไป ไม่กู้ยืมเงินจากภายนอกมาดำเนินกิจกรรมและจะไม่ทำกิจกรรมที่ใหญ่เกินกำลังความสามารถตนเอง พร้อมกันนั้นก็ใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างรู้คุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

ความมีเหตุผล ชุมชนมิติเศรษฐกิจรู้จักใช้หลักเหตุและผลใน การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในชุมชนที่เริ่มต้นจากการกระบวนกรมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กล่าวคือ ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติเศรษฐกิจรู้จักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ที่เริ่มจากการวางแผนที่ดีและมีการเตรียมการที่ดีโดยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ชุมชนได้วางแผนและเตรียมการภายในชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์ของหมู่บ้านที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหมู่บ้าน

ด้านความรู้ ชุมชนมิติเศรษฐกิจรู้จักใช้หลักวิชาความรู้ต่างๆที่มีในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ชุมชนใช้หลักการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และสร้างองค์ความรู้ใหม่เสมอจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้จากปราชญ์ในชุมชน รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาปฏิบัติ ปรับประยุกต์ในชุมชน

ด้านคุณธรรม ชุมชนมิติเศรษฐกิจรู้จักใช้หลักคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนด้วยความเสมอภาคในชุมชน โดยยึดหลักโดยใช้หลักความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ในลักษณะการกระจายอำนาจ ทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบสิ่งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

1.2.2 ระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะอธิบายระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมิติเศรษฐกิจ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชน หลังจากที่ผ่านมากระบวนการศึกษาดูงานในแต่ละพื้นที่ร่วมกัน ในลักษณะของการสนทนากลุ่มที่ใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากการศึกษาความระหว่างชุมชน และจากการ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 3 ชุมชน ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยมีรายละเอียดการประยุกต์ใช้ใน แต่ละชุมชนดังนี้

(1) หมู่บ้านเวฬุวันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับหมู่บ้านสระยายชีและหมู่บ้านหนองกระทุ่ม ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านเวฬุวันมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ โรงสีชุมชนจากบ้านสระยายชี เนื่องจากมีกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน แต่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน โดยเน้นการผลิตแค่เพียงพอ นึกถึงคนในชุมชนเป็นหลัก ไม่มุ่งเน้นผลิตเพื่อสร้างรายได้มากจนเกินตัว หรือค้ำกำไรเกินควรจากชุมชนใกล้เคียงที่เข้ามาพึ่งพาในเรื่องของ โรงสีชุมชน และเรียนรู้จากบ้านหนองกระทุ่ม เรื่องการปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก โดยให้ทุกหลังคาเรือนปลูกผักอะไรก็ได้ 5 ชนิดต่อหลังคาเรือน และสนับสนุนให้คนในชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งปันกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจปฏิบัติในครัวเรือน ตลอดจนไม่ทำกิจกรรมที่ใหญ่เกินไป หรือต้องกู้ยืมจากภายนอก พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากคนในชุมชนด้วยตนเอง

ความมีเหตุผล หมู่บ้านเวฬุวันเมื่ออาศัยอยู่ร่วมกันก็ต้องอาศัยกฎระเบียบของชุมชนเป็นตัวบังคับพฤติกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหา แล้วจะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือด้วยความสมัครใจ ตลอดจนเรื่องระบบบริหารจัดการกองทุนต่างๆในชุมชน และเรียนรู้เทคนิควิธีการในการตั้งสถานที่ทำการของชุมชน ที่มีการจัดสรรปันส่วนได้อย่างเหมาะสมกับการทำงานที่กล่าวมาข้างต้นคือสิ่งที่บ้านเวฬุวัน ได้แนวคิดจากบ้านหนองกระทุ่ม ส่วนแนวคิดที่ได้จากบ้านสระยายชีคือ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ใช้ทักษะความสามารถของตนเองในการบริหารและพัฒนา กลุ่มอาชีพหรือกองทุนต่างๆในชุมชนให้อยู่รอดและยั่งยืน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านเวฬุวันได้เรียนรู้เรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ พร้อมทั้งกระตุ้นความคิดให้มีจิตสำนึกจากเรื่องการบริหารจัดการชุมชนจากบ้านสระยายชี โดยจุดเด่นของบ้านสระยายชีด้านการบริหารจัดการด้านต่างๆ มีบุคลากรน้อยและบุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่บริหารจัดการ แต่สามารถบริหารจัดการชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งคนเหล่านั้นมีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองได้ด้วย และเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการกองทุนชุมชน สถาบันการเงินชุมชนจากบ้านหนองกระทุ่มที่มีประสิทธิภาพ ให้มีความพร้อมและรองรับการเปลี่ยนแปลง

ด้านความรู้ หมู่บ้านเวพูนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและได้รับความรู้ในหลักวิชาการต่างๆที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน โดยเรียนรู้เทคนิคแนวคิดเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนและสถาบันการเงินชุมชน รวมทั้งเรื่องการจัดตั้งกฎระเบียบที่จะยึดถือร่วมกันในชุมชน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นไปด้วยความความผาสุก สงบเรียบร้อยจากบ้านหนองกระทุ่ม รวมทั้งได้รับความรู้เรื่องการบริหารจัดการ โรงสีชุมชนและการใช้ประโยชน์จากโรงสีชุมชนจากบ้านสระยายชี

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านเวพูนได้เรียนรู้เรื่องความซื่อสัตย์สุจริตจากบ้านหนองกระทุ่ม เนื่องจากบ้านหนองกระทุ่มมีกองทุนชุมชนในฐานะสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งมีระบบบริหารจัดการที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเรื่องการจัดตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาปฏิบัติร่วมกัน ที่มีการจัดทำข้อตกลงที่เกิดจากการยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน คนในชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งปันกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ตลอดจนการยึดหลักของความยุติธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาคในการบริหารจัดการในหมู่บ้าน โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องรายได้-รายจ่าย โครงการแต่ละโครงการจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการแต่ละคนก็ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ส่วนคุณธรรมที่ได้จากบ้านสระยายชีกล่าวคือ เน้นการปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดสารเคมี โดยพยายามลดการใช้สารเคมีที่ละน้อย แม้ว่าจะยังไม่สามารถเลิกใช้ได้ในทันทีก็ตาม เพื่อสุขภาพของตนเองและผู้บริโภคเป็นสำคัญ และไม่คำนึงถึงรายได้ซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญในการประกอบอาชีพและดำเนินกิจกรรมด้วย

(2) หมู่บ้านสระยายชีได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับหมู่บ้านเวพูนและหมู่บ้านหนองกระทุ่ม ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านสระยายชีได้สนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ โรงสีชุมชนจากบ้านสระยายชี เนื่องจากมีกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน แต่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน โดยเน้นการผลิตแค่เพียงพอ นึกถึงคนในชุมชนเป็นหลัก ไม่มุ่งเน้นผลิตเพื่อสร้างรายได้มากจนเกินตัว หรือค้ากำไรเกินควร จากชุมชนใกล้เคียงที่เข้ามาพึ่งพาในเรื่องของโรงสีชุมชน โดยเน้นการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเรียนรู้จากบ้านหนองกระทุ่ม เรื่องการปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก โดยให้ทุกหลังคาเรือนปลูกผักอะไรก็ได้ 5 ชนิดต่อหลังคาเรือน คนในชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งปันกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจปฏิบัติในครัวเรือน ตลอดจนไม่ทำกิจกรรมที่ใหญ่เกินไป หรือต้องกู้ยืมจากภายนอก พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากคนในชุมชนด้วยตนเอง

ความมีเหตุผล หมู่บ้านสระยายชี โครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินงานนั้น ต้องมาจากความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคจากคนในชุมชนเป็นพื้นฐานของการกำหนดกิจกรรม การอยู่ร่วมกันก็ต้องอาศัยกฎระเบียบของชุมชนเป็นตัวบังคับพฤติกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหาแล้วจะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือด้วยความสมัครใจ ส่วนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบ้านหนองกระทุ่มคือเรื่องการบริหารจัดการเช่นเดียวกันบ้านเวฬุวัน เพื่อให้การดูแลและบริหารจัดการโรงสีชุมชนของบ้านสระยายชีเป็นระบบมากขึ้น

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านสระยายชีได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบ้านเวฬุวัน ในเรื่องการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชน และเรียนรู้จากบ้านหนองกระทุ่มในเรื่องการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน การพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนพอเพียง โดยให้ทุกหลังคาเรือนปลูกผักอะไรก็ได้ 5 ชนิดต่อหลังคาเรือน เหลือจากที่บริโภคในครัวเรือนและแบ่งปันกันแล้ว มีการเสริมสร้างเป็นการช่วยให้คนในชุมชนได้หารายได้เสริม นอกเหนือจากการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ทำนา ให้พอเพียงในครัวเรือน

ด้านความรู้ หมู่บ้านสระยายชีได้ความรู้ที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นความรู้ทางทฤษฎีที่เป็นทั้งเทคนิคและวิธีการที่จะนำไปเพิ่มเติมในสิ่งที่บ้านสระยายชียังมีไม่เพียงพอที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพจากบ้านเวฬุวัน เพราะชุมชนมีโรงสีขนาดใหญ่ ย่อมต้องมีระบบบริหารจัดการและการทำบัญชีงบประมาณที่รอบคอบและรัดกุมเพิ่มเติมจากบ้านเวฬุวัน รวมทั้งเรื่องการจัดตั้งกฎระเบียบที่จะยึดถือร่วมกันในชุมชน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นไปด้วยความความผาสุก สงบเรียบร้อยอีกด้วย และหลักการบริหารจัดการกองทุนชุมชนแต่ละกองทุนให้มีประสิทธิภาพจากบ้านหนองกระทุ่มด้วย เพื่อให้ชุมชนอยู่รอดและยั่งยืนต่อไป

ด้านคุณธรรม หมู่บ้านสระยายชีได้เรียนรู้เรื่องความซื่อสัตย์สุจริตจากบ้านหนองกระทุ่ม เนื่องจากบ้านหนองกระทุ่มมีกองทุนชุมชนในฐานะสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งแสดงว่าต้องมีระบบบริหารจัดการที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพที่เพียงพอ จึงจะสามารถยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ และเมื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชนแล้ว ย่อมต้องยึดหลักของความยุติธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาคในการบริหารจัดการในหมู่บ้านเหมือนที่ได้เรียนรู้จากบ้านเวฬุวันนอกจากนี้บ้านหนองกระทุ่มมีกองทุนที่มีขนาดใหญ่ ความไว้วางใจจึงต้องมีมาก คนในชุมชนจึงเกิดการยอมรับและเป็นปัจจัยในการยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ช่วยกันดูแล แบ่งปันกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และในอนาคต

(3) หมู่บ้านหนองกระทุ่มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับหมู่บ้านสระยายชีและหมู่บ้านหนองกระทุ่ม ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านหนองกระทุ่มได้สนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ โรงสีชุมชนจากบ้านสระยายชี เนื่องจากมีกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน แต่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน โดยเน้นการผลิตแค่เพียงพอ นึกถึงคนในชุมชนเป็นหลัก ไม่มุ่งเน้นผลิตเพื่อสร้างรายได้มากจนเกินตัว หรือค้ากำไรเกินควรจากชุมชน ใกล้เคียงที่เข้ามาพึ่งพาในเรื่องของโรงสีชุมชน โดยเน้นการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเรียนรู้จากบ้านหนองกระทุ่ม เรื่องการปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก โดยจะส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนปลูกผักอะไรก็ได้ แต่ไม่จำเป็นต้องพืช 5 ชนิดต่อหลังคาเรือนตามหลักการของบ้านหนองกระทุ่ม แต่จะให้ปลูกตามความสมัครใจ แล้วให้คนในชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งปันพืชผักกันบริโภค เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ควบคู่กับการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจปฏิบัติในครัวเรือน ตลอดจนแนวความคิดการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ใหญ่เกินไป หรือต้องกู้ยืมจากภายนอก พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากคนในชุมชนด้วยตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการและกิจกรรมต่างๆ

ความมีเหตุผล หมู่บ้านหนองกระทุ่มได้ดำเนิน โครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินงานนั้น ต้องมาจากความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคจากคนในชุมชนเป็นพื้นฐานของการกำหนดกิจกรรม การอยู่ร่วมกันก็ต้องอาศัยกฎระเบียบของชุมชนเป็นตัวบังคับพฤติกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหา แล้วจะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือด้วยความสมัครใจ ส่วนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบ้านสระยายชีก็คือเรื่องการบริหารจัดการ โรงสีชุมชน แม้ว่าบ้านหนองกระทุ่มจะยังไม่มีโรงสีชุมชนก็ตาม แต่ในอนาคตคาดหวังว่าจะจัดตั้งขึ้นในชุมชน ในปัจจุบันนี้จึงนำแนวคิด เทคนิคเรื่องการบริหารจัดการ โรงสีไปประยุกต์ในการบริหารจัดการชุมชนและสถาบันการเงินของชุมชนก่อน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านหนองกระทุ่มได้เรียนรู้เรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ พร้อมทั้งกระตุ้นความคิดให้มีจิตสำนึกจากเรื่องการบริหารจัดการชุมชน โดยจุดเด่นของบ้านสระยายชีด้านการบริหารจัดการกล่าวได้ว่า บ้านสระยายชีอาศัยจำนวนบุคลากรที่น้อยและคนส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง แต่สามารถบริหารจัดการชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งแม้จะมีคนกลุ่มน้อย ก็ทำให้ได้พัฒนาศักยภาพความสามารถของคนกลุ่มนี้ให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาขับเคลื่อนชุมชนต่อไป ส่วนเทคนิคที่ได้จากบ้านเวฬุวันจะเป็นในเรื่องของการเรียนรู้วิธีการผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เองที่ถูกต้อง

สามารถนำไปใช้ประโยชน์จริงได้ในการประกอบอาชีพในชุมชนเป็นหลักก่อนมุ่งเน้นผลิตเพื่อจำหน่ายให้มีความพร้อมและรองรับการเปลี่ยนแปลง

ด้านความรู้ หมู่บ้านหนองกระทุ่มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและได้ความรู้ในหลักวิชาการต่างๆที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ตัวอย่าง เช่น บ้านเวฬุวัน ถึงแม้ว่าชุมชนของตนเองจะทำโรงสีชุมชน แต่ก็ยังได้เรียนรู้เทคนิค แนวคิดด้านการบริหารจัดการก็ยังได้มาเรียนรู้เพิ่มเติมจากบ้านสระยายชี รวมทั้งเรื่องการจัดตั้งกฎระเบียบที่จะยึดถือร่วมกันในชุมชน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นไปด้วยความความผาสุก สงบเรียบร้อยอีกด้วย และเรียนรู้เรื่อง การบริหารจัดการกองทุนชุมชนแต่ละกองทุนให้มีประสิทธิภาพจากบ้านหนองกระทุ่ม เพื่อจะได้นำเทคนิควิธีการเหล่านั้นไปทดลองปฏิบัติในชุมชนหลังจากการศึกษาดูงาน

ด้านคุณธรรม บ้านหนองกระทุ่มได้เรียนรู้เรื่องการปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย สารเคมี โดยพยายามลดการใช้สารเคมีที่ละน้อย แม้ว่าจะยังไม่สามารถเลิกใช้ได้ในทันทีก็ตาม เพื่อสุขภาพของตนเองและผู้บริโภคเป็นสำคัญ และไม่คำนึงถึงรายได้ซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนตัวแต่คำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้คนในชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งปันกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกัน

บ้านหนองกระทุ่ม ได้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการ ในการพัฒนา เนื่องจาก 2 พื้นที่ที่ไปดูงานนั้นมีขนาดใหญ่ การบริหารจัดการจึงเป็นระบบที่มีขนาดใหญ่ ถึงแม้ว่าบ้านหนองกระทุ่มจะเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กและเป็นชุมชนที่เพิ่งจะเริ่มต้นเป็นชุมชนพอเพียง จึงได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการ ไปปฏิบัติใช้กับชุมชนของตนในระยะต่อไป

จากการสังเคราะห์ข้อมูล 3 หมู่บ้าน สรุปได้ว่า ระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจโดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) ของชุมชนในมิติสังคมได้เน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ

ความพอประมาณ ชุมชนมิติเศรษฐกิจมีความสนใจที่จะศึกษา ตัวอย่าง เช่น เรื่อง การบริหารจัดการ โรงสีชุมชนจากหมู่บ้านสระยายชี เนื่องจากมีกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน แต่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน โดยเน้นการผลิตแค่เพียงพอ นี้ก็ถึงคนในชุมชนเป็นหลัก ไม่มุ่งเน้นผลิตเพื่อสร้างรายได้มากจนเกินตัว หรือค้ากำไรเกินควรจากชุมชนใกล้เคียงที่เข้ามาพึ่งพาในเรื่องของโรงสีชุมชน และเรียนรู้ เรื่องการปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก โดยให้ทุกหลังคาเรือนปลูกผักอะไรก็ได้ 5 ชนิดต่อหลังคาเรือน และสนับสนุนให้คนในชุมชนช่วยกันดูแล แบ่งปันกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจปฏิบัติในครัวเรือน ตลอดจนไม่ทำกิจกรรมที่ใหญ่เกินไป หรือต้องกู้ยืม

จากภายนอก พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากคนในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ชุมชนมีติ
เศรษฐกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้ความพอประมาณในตนเอง

ความมีเหตุผล ชุมชนมีติเศรษฐกิจมีการอยู่ร่วมกันก็ต้องอาศัยกฎระเบียบของชุมชนเป็นตัว
บังคับพฤติกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อน
ดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหา แล้วจะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือ
ด้วยความสมัครใจ ตลอดจนเรื่องระบบบริหารจัดการกองทุนต่างๆ ในชุมชน และเรียนรู้เทคนิค
วิธีการในการตั้งสถานที่ทำการของชุมชน ที่มีการจัดสรรปันส่วนได้อย่างเหมาะสมกับการทำงาน
และชุมชนเรียนรู้ที่ได้จากบ้านขยายชีวิตคือ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม โดยส่งเสริมให้คนในชุมชน
ได้ใช้ทักษะความสามารถของตนเองในการบริหารและพัฒนากลุ่มอาชีพหรือกองทุนต่างๆ ในชุมชน
ให้อยู่รอดและยั่งยืน ซึ่งทำให้ชุมชนมีติเศรษฐกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้ใช้หลักเหตุและผลในการ
ตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมีติเศรษฐกิจได้เรียนรู้เรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์
พร้อมทั้งกระตุ้นความคิดให้มีจิตสำนึกจากเรื่องการบริหารจัดการชุมชน ตัวอย่าง เช่น บ้านขยายชีวิต
โดยจุดเด่นของบ้านขยายชีวิตด้านการบริหารจัดการด้านต่างๆ มีบุคลากรน้อยและบุคลากรส่วนใหญ่
เป็นผู้หญิงที่บริหารจัดการ แต่สามารถบริหารจัดการชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งคนเหล่านั้นมีโอกาสที่
จะพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองได้ด้วย และเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการกองทุนชุมชน
สถาบันการเงินชุมชนจากบ้านหนองกระทุ่มที่มีประสิทธิภาพ ให้มีความพร้อมและรองรับการ
เปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้ชุมชนมีติเศรษฐกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน
ที่เริ่มรู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดี

ด้านความรู้ ชุมชนมีติเศรษฐกิจได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและได้ความรู้ในหลัก
วิชาการต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ตัวอย่าง เช่น
โดยเรียนรู้เทคนิค แนวคิดเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนและสถาบันการเงินชุมชน รวมทั้งเรื่องการ
จัดตั้งกฎระเบียบที่จะยึดถือร่วมกันในชุมชน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นไปด้วยความความ
ผาสุก สงบเรียบร้อยจากบ้านหนองกระทุ่ม ซึ่งชุมชนมีติเศรษฐกิจได้เกิดกระบวนการเรียนรู้การนำ
ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชน

ด้านคุณธรรม ชุมชนมีติเศรษฐกิจได้เรียนรู้เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใส และ
ความยุติธรรมในการบริหารจัดการในชุมชนที่มีประสิทธิภาพด้วยความเสมอภาค ตัวอย่าง เช่น
การเรียนรู้จากบ้านหนองกระทุ่ม เนื่องจากบ้านหนองกระทุ่มมีกองทุนชุมชนในฐานะสถาบัน
การเงินชุมชน ซึ่งมีระบบบริหารจัดการที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเรื่องการจัดกฎเกณฑ์
ขึ้นมาปฏิบัติร่วมกัน ที่มีการจัดทำข้อตกลงที่เกิดจากการยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน คนในชุมชน

ช่วยกันดูแล แบ่งปันกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ตลอดจนการยึดหลักของความยุติธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาคในการบริหารจัดการในหมู่บ้าน โดยเฉพาะ โครงการที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องรายได้-รายจ่าย โครงการแต่ละ โครงการจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการแต่ละ คนก็ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ส่วนคุณธรรมที่ได้จากบ้านสระยายชีกล่าวคือ เน้นการ ปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดสารเคมี โดยพยายามลดการใช้สารเคมีลงทีละน้อย แม้ว่าจะยังไม่ สามารถเลิกใช้ได้ในทันทีก็ตาม เพื่อสุขภาพของตนเองและผู้บริโภคเป็นสำคัญ และไม่คำนึงถึง รายได้ซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญในการประกอบอาชีพและ ดำเนินกิจกรรมด้วย ซึ่งชุมชนนิติเศรษฐกิจได้เกิดกระบวนการเรียนรู้การนำคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ความโปร่งใส และความยุติธรรมในการบริหารจัดการในชุมชนที่ดี

1.2.3 หลังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

เป็นขั้นตอนหลังจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการศึกษาดูงานร่วมกันในเรื่อง ของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติใช้และผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชน พอเพียงในนิติเศรษฐกิจ โดยใช้ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้(COP) หลังจากที่ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันในแต่ละพื้นที่ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหรือผลของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นการต่อยอด กิจกรรมหรือโครงการหรืออาจเป็น โครงการที่เกิดขึ้นใหม่ โดยการติดตามผลของการนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติใช้และผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในนิติเศรษฐกิจใน ลักษณะของการสนทนากลุ่มที่ใช้กระบวนการจัดการความรู้(KM) ซึ่งจากการติดตามผล ทั้ง 3 ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไป ปฏิบัติใช้และผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในนิติเศรษฐกิจที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

(1) หมู่บ้านเวฬุวันได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไขดังนี้

ความพอประมาณ หมู่บ้านเวฬุวันได้แนวคิดจากบ้านสระยายชีและบ้านหนองกระทุ่มและ นำองค์ความรู้ที่ได้มาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชน โดยได้นำแนวทางที่เรียนรู้มาทดลองใช้และต่อยอด ในชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการ โรงสีชุมชน โดยเน้นการผลิตแค่เพียงพอ นึกถึงคนในชุมชนเป็น หลัก ไม่มุ่งเน้นผลิตเพื่อสร้างรายได้มากจนเกินตัว หรือค้ากำไรเกินควรจากชุมชนใกล้เคียงที่เข้ามา ฟุ้งพาวในโรงสีชุมชนของบ้านเวฬุวัน และพัฒนาต่อยอดการทำปุ๋ยอัดเม็ด และเรียนรู้แนวคิดเรื่องการ บริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ให้เข้มแข็งและเป็นระบบที่แน่นอน มั่นคงจากบ้านหนองกระทุ่ม ตลอดจนดำเนิน โครงการที่ไม่ใหญ่เกินตัว และไม่เกินศักยภาพของในชุมชน

ความมีเหตุผล หมู่บ้านเวพูนัน ได้เรียนรู้แนวคิดเรื่องการจัดตั้งกฎระเบียบมาประพฤติปฏิบัติร่วมกันในชุมชน เพื่อสร้างชุมชนให้สงบสุข เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ใช้ทักษะความสามารถของตนเองในการบริหารและพัฒนากลุ่มอาชีพหรือกองทุนต่างๆ ในชุมชนให้อยู่รอดและยั่งยืน ส่วนแนวคิดที่ได้จากบ้านหนองกระทุ่มและบ้านเวพูนันคือ การใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหา จึงจะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือด้วยความสมัครใจ ตลอดจนเทคนิคที่เป็นจุดเด่นของบ้านหนองกระทุ่มเรื่องระบบบริหารจัดการกองทุนต่างๆ ในชุมชน และวิธีการในการตั้งสถานที่ทำการของชุมชน ที่มีการจัดสรรปันส่วน ได้อย่างเหมาะสมกับการทำงาน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านเวพูนันได้แนวทางเรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์จากบ้านสระยายชีและบ้านเวพูนัน ไปปรับใช้ในชุมชน พร้อมทั้งกระตุ้นความคิดคนในชุมชนบ้านเวพูนันให้มีจิตสำนึก เพื่อสร้างความมุ่งมั่นในการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการพัฒนา ซึ่งคนเหล่านั้นมีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองได้ด้วย และเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการกองทุนชุมชน สถาบันการเงินชุมชนจากบ้านหนองกระทุ่มที่มีประสิทธิภาพ ให้ความพร้อมและรองรับการเปลี่ยนแปลง

ด้านความรู้ หมู่บ้านเวพูนันได้ความรู้ที่จะสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดกิจกรรมและโครงการของตนเอง โดยได้ความรู้ในหลักวิชาการต่างๆที่เป็นภาคทฤษฎี ไปใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน โดยนำเทคนิค และแนวคิดเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนและสถาบันการเงินชุมชนไปปรับใช้ในการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนบ้านเวพูนันให้เป็นรูปธรรมและเป็นระบบมากขึ้น และนำเทคนิคเรื่องการจัดตั้งกฎระเบียบชุมชนจากบ้านหนองกระทุ่มไปจัดตั้งในชุมชนของตนเอง โดยระดมความคิดเห็นของคนในชุมชน ในการกำหนดข้อบังคับที่จะยึดถือร่วมกัน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นไปด้วยความผาสุก สงบเรียบร้อย

ด้านคุณธรรม ด้านหลักคุณธรรมนั้น บ้านเวพูนันได้ยึดหลักคุณธรรมอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่ผลจากการศึกษาดูงาน บ้านเวพูนันก็ได้้นำเรื่องระบบการทำบัญชีจากบ้านหนองกระทุ่มไปจัดทำในแต่ละกลุ่ม ในแต่ละโครงการจนเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะการบริหารจัดการ โรงสีชุมชน เพราะโรงสีชุมชนบ้านเวพูนัน เป็นโรงสีที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีความมั่นคงและเป็นรายได้หลักของชุมชน ดังนั้น เมื่อนำหลักการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนสามารถรู้ต้นทุน-รายได้ รายจ่าย และกำไร จนกระทั่งวางแผนการบริหารจัดการ โรงสีได้เป็นระบบมากขึ้น ส่วนคุณธรรมที่ได้จากบ้านสระยายชีกล่าวคือ เน้นการปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยและมี โดยพยายามลดการใช้สารเคมีที่ละน้อย แม้ว่าจะยังไม่สามารถเลิก

ใช้ได้ในพื้นที่ก็ตาม และไม่คำนึงถึงรายได้ซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญในการประกอบอาชีพและดำเนินกิจกรรมด้วย

(2) บ้านสระยายชีได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไขดังนี้

ความพอประมาณ ผลจากการศึกษาดูงานจากบ้านเวฬุวัน บ้านสระยายชีได้นำเทคนิคด้านการบริหารจัดการ โรงสีชุมชน โดยจะพัฒนาโรงสีของชุมชนให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งวางแผนที่จะต่อยอด เพื่อที่จะขยายโรงสีชุมชนของบ้านสระยายชีสู่ตลาดภายนอก โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ และการศึกษาดูงานเรื่องรูปแบบการผลิตเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นๆ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนที่จะช่วยกันผลิตข้าวสารบรรจุถุงจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่วนความรู้ที่ดีจากบ้านหนองกระทุ่ม จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการต่อยอดการบริหาร โรงสีชุมชนและบริหารกลุ่มทุนให้ชุมชนให้เป็นระบบ ง่ายต่อการติดตาม ตรวจสอบ และลดปัญหาให้น้อยลงจากที่เคยประสบอยู่ และส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านที่มีที่ว่างเพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือนให้มีความต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน และเน้นการดำเนินกิจกรรมที่ต่อยอดจากกิจกรรมเดิมๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

ความมีเหตุผล บ้านสระยายชีต้องการที่จะต่อยอดเรื่อง โรงสีชุมชนหลังจากที่ได้ศึกษาดูงานจากบ้านเวฬุวัน แต่ก็ไม่ได้ตัดสินใจที่เกิดจากคนกลุ่มน้อย แต่ได้นำแนวคิดที่ตัวแทนได้ไปศึกษาดูงานมาพูดคุยขอความคิดเห็นจากคนในชุมชน เพื่อดูความต้องการของคนในชุมชนเป็นพื้นฐานของการกำหนดกิจกรรมที่จะต่อยอดต่อไป นอกจากนั้น แม้ว่าบ้านสระยายชีจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายในชุมชน แต่การจัดตั้งกฎระเบียบไว้ปฏิบัติร่วมกันในชุมชนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ บ้านสระยายชีจึงได้ดำเนินการปรึกษากับคนในชุมชน เพื่อร่วมกันจัดตั้งกฎระเบียบชุมชนขึ้นมาให้เป็นรูปธรรมและอาศัยกฎระเบียบของชุมชนเป็นตัวบังคับพฤติกรรมของคนในชุมชน เพื่อให้ความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในชุมชนยังคงเป็น ไปอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะต้องการต่อยอดแนวคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาดูงาน ชุมชนก็ยังคงใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหาเช่นเดิม

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บ้านสระยายชีได้นำหลักการบริหารจัดการด้านการเงินจากบ้านหนองกระทุ่มมาเป็นแนวทางในการจัดระบบกองทุนต่างๆชุมชน รวมทั้งการจัดทำระบบบัญชีโรงสีชุมชน เพื่อมุ่งสู่การมีสถาบันการเงินที่เข้มแข็ง เป็นระบบ และง่ายต่อการบริหารจัดการในอนาคต คนในชุมชนจะได้มีเงินออมที่มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนอยู่รอดและยั่งยืนต่อไป ส่วนด้านภูมิคุ้มกันที่ได้จากบ้านเวฬุวัน คือ ด้านการใช้สารเคมี บ้านสระยายชีจะทดลองผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้ในการเกษตร และ

นำไปทดลองใช้ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และรักษาสุขภาพของเกษตรกร และฟื้นฟูสภาพดิน เพื่ออนาคตที่จะได้ดินที่อุดมสมบูรณ์ เพิ่มผลผลิตโดยปราศจากสารเคมี ตลอดจนปลูกผักสวนครัวไว้กินบริโภคในครัวเรือน จะได้มีเงินเหลือเก็บออมเข้าสถาบันการเงินชุมชน

ด้านความรู้ ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาดูงานจากบ้านเวพูนกล่าวคือ บ้านสระยายชีจะพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชน โดยผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับคนในชุมชนในราคาต้นทุน และจัดทำตลาดผลิตภัณฑ์ของสินค้า พร้อมทั้งขอรับคำปรึกษาและขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เพื่อจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์

ด้านคุณธรรม ได้จัดสำนึกในเรื่องคุณธรรมในการประกอบอาชีพที่ได้นำไปปลูกฝังให้กับเกษตรกรบ้านสระยายชี ที่ไม่ใช่สารเคมี เพื่อรักษาสุขภาพของตนเองและผู้บริโภค ซึ่งจะ ทำให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ และการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพจากบ้านหนองกระทุ่มและบ้านเวพูน ที่ได้ทดลองปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

(3) บ้านหนองกระทุ่มได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ผลจากการศึกษาดูงานจากบ้านเวพูน บ้านสระยายชีได้นำเทคนิคด้านการบริหารจัดการโรงสีชุมชน โดยจะพัฒนาโรงสีของชุมชนให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งวางแผนที่จะต่อยอด เพื่อที่จะขยายโรงสีชุมชนของบ้านสระยายชีสู่ตลาดภายนอก โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ และการศึกษาดูงานเรื่องรูปแบบการผลิตเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นๆ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนที่จะช่วยกันผลิตข้าวสารบรรจุถุงจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่วนความรู้ที่ดีจากบ้านหนองกระทุ่ม จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการต่อยอดการบริหารโรงสีชุมชนและบริหารกลุ่มในชุมชนให้เป็นระบบ ง่ายต่อการติดตาม ตรวจสอบ และลดปัญหาให้น้อยลงจากที่เคยประสบอยู่ และส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านที่มีพื้นที่ว่าง เพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือนให้มีความต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน และเน้นการดำเนินกิจกรรมที่ต่อยอดจากกิจกรรมเดิมๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

ความมีเหตุผล บ้านหนองกระทุ่มต้องการที่จะต่อยอดเรื่องโรงสีชุมชนหลังจากที่ได้ศึกษาดูงานจากบ้านเวพูน แต่ก็ไม่ได้ตัดสินใจที่เกิดจากคนกลุ่มน้อย แต่ได้นำแนวคิดที่ตัวแทนได้ไปศึกษาดูงานมาพูดคุยขอความคิดเห็นจากคนในชุมชน เพื่อดูความต้องการของคนในชุมชนเป็นพื้นฐานของการกำหนดกิจกรรมที่จะต่อยอดต่อไป นอกจากนั้น แม้ว่าบ้านสระยายชีจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายในชุมชน แต่การจัดตั้งกฎระเบียบไว้ปฏิบัติร่วมกันในชุมชนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ บ้านสระยายชีจึงได้ดำเนินการปรึกษากับคนในชุมชน เพื่อร่วมกันจัดตั้งกฎระเบียบชุมชนขึ้นมาให้เป็น

รูปธรรมและอาศัยกฎระเบียบของชุมชนเป็นตัวบังคับพฤติกรรมของคนในชุมชน เพื่อให้ความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในชุมชนยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะต้องการต่อยอดแนวคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาคูงาน ชุมชนก็ยังคงใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหาเช่นเดิม

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บ้านหนองกระทุ่มได้นำหลักการบริหารจัดการด้านการเงินจากบ้านสระยายชีมาเป็นแนวทางในการจัดระบบกองทุนต่างๆชุมชน รวมทั้งการจัดทำระบบบัญชีโรงสีชุมชน เพื่อมุ่งสู่การมีสถาบันการเงินที่เข้มแข็ง เป็นระบบ และง่ายต่อการบริหารจัดการในอนาคต คนในชุมชนจะได้มีเงินออมที่มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนอยู่รอดและยั่งยืนต่อไป ส่วนด้านภูมิคุ้มกันที่ได้จากบ้านเวพูนัน คือ ด้านการใช้สารเคมี บ้านสระยายชีจะทดลองผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้ในการเกษตร และนำไปทดลองใช้ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และรักษาสุขภาพของเกษตรกร และฟื้นฟูสภาพดิน เพื่ออนาคตที่จะได้ดินที่อุดมสมบูรณ์ เพิ่มผลผลิต โดยปราศจากสารเคมี ตลอดจนปลูกผักสวนครัวไว้กินบริโภคในครัวเรือน จะได้มีเงินเหลือเก็บออมเข้าสถาบันการเงินชุมชน

ด้านความรู้ ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาคูงานจากบ้านเวพูนันกล่าวคือ บ้านสระยายชีจะพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชน โดยผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับคนในชุมชนในราคาต้นทุน และจัดทำลากลดต้นทุนของสินค้า พร้อมทั้งขอรับคำปรึกษาและขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เพื่อจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์

ด้านคุณธรรม ได้จัดสำนึกในเรื่องคุณธรรมในการประกอบอาชีพที่ได้นำไปปลูกฝังให้กับเกษตรกรบ้านสระยายชี ที่ไม่ใช้สารเคมี เพื่อรักษาสุขภาพของตนเองและผู้บริโภค ซึ่งจะทำได้เห็นถึงความซื่อสัตย์ และการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพจากบ้านหนองกระทุ่มและบ้านเวพูนันที่ได้ทดลองปฏิบัติมาอย่างจริงจัง

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนมีมติเสริมธุรกิจได้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนมีมติเสริมธุรกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้ความพอประมาณ ตัวอย่างเช่น ผลจากการศึกษาคูงานจากบ้านเวพูนัน บ้านสระยายชีได้นำเทคนิคด้านการบริหารจัดการโรงสีชุมชน โดยจะพัฒนาโรงสีของชุมชนให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งวางแผนที่จะต่อยอด เพื่อที่จะขยายโรงสีชุมชนของบ้านสระยายชีสู่ตลาดภายนอก โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ และ การศึกษาคูงานเรื่องรูปแบบการผลิตเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นๆ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนที่จะช่วยกันผลิตข้าวสารบรรจุถุงจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่วนความรู้ที่ดีจากบ้านหนองกระทุ่ม จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการต่อยอดการบริหาร โรงสีชุมชนและบริหาร

กลุ่มทุนในชุมชนให้เป็นระบบ ง่ายต่อการติดตาม ตรวจสอบ และลดปัญหาให้น้อยลงจากที่เคยประสบอยู่ และส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านที่มีพื้นที่ว่าง เพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือนให้มีความต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน และเน้นการดำเนินกิจกรรมที่ต่อยอดจากกิจกรรมเดิมๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

ความมีเหตุผล ชุมชนมีมติเศรษฐกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้ความมีเหตุและผลในการดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ และอย่างมีสติ ในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตัวอย่าง เช่น บ้านสระยายชีต้องการที่จะต่อยอดเรื่องโรงสีชุมชนหลังจากที่ได้ศึกษาดูงานจากบ้านเวฬุวัน แต่ก็ไม่ได้ตัดสินใจที่เกิดจากคนกลุ่มน้อย แต่ได้นำแนวคิดที่ตัวแทนได้ไปศึกษาดูงานมาพูดคุยขอความคิดเห็นจากคนในชุมชน เพื่อดูความต้องการของคนในชุมชนเป็นพื้นฐานของการกำหนดกิจกรรมที่จะต่อยอดต่อไป นอกจากนั้น แม้ว่าบ้านสระยายชีจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายในชุมชน แต่การจัดตั้งกฎระเบียบไว้ปฏิบัติร่วมกันในชุมชนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ บ้านสระยายชีจึงได้ดำเนินการปรึกษากับคนในชุมชน เพื่อร่วมกันจัดตั้งกฎระเบียบชุมชนขึ้นมาให้เป็นรูปธรรมและอาศัยกฎระเบียบของชุมชนเป็นตัวบังคับพฤติกรรมของคนในชุมชน เพื่อให้ความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในชุมชนยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะต้องการต่อยอดแนวคิดใหม่ๆ จากการศึกษาดูงานชุมชนก็ยังคงใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของปัญหาเช่นเดิม

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมีมติเศรษฐกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีที่รู้จักการวางแผนที่ดีและการเตรียมการที่ดี ตัวอย่าง เช่น บ้านสระยายชีได้นำหลักการบริหารจัดการด้านการเงินจากบ้านหนองกระทุ่มมาเป็นแนวทางในการจัดระบบกองทุนต่างๆชุมชน รวมทั้งการจัดทำระบบบัญชีโรงสีชุมชน เพื่อมุ่งสู่การมีสถาบันการเงินที่เข้มแข็ง เป็นระบบ และง่ายต่อการบริหารจัดการในอนาคต คนในชุมชนจะได้มีเงินออมที่มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนอยู่รอดและยั่งยืนต่อไป ส่วนด้านภูมิคุ้มกันที่ได้จากบ้านเวฬุวัน คือ ด้านการใช้สารเคมี บ้านสระยายชีจะทดลองผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้ในการเกษตร และนำไปทดลองใช้ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และรักษาสุขภาพของเกษตรกรและฟื้นฟูสภาพดิน เพื่ออนาคตที่จะได้ดินที่อุดมสมบูรณ์ เพิ่มผลผลิตโดยปราศจากสารเคมี ตลอดจนปลูกผักสวนครัวไว้กินบริโภคในครัวเรือน จะได้มีเงินเหลือเก็บออมเข้าสถาบันการเงินชุมชน

ด้านความรู้ ชุมชนมีมติเศรษฐกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านความรู้ในการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้มาแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ตัวอย่าง เช่น ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาดูงานจากบ้านเวฬุวันกล่าวคือ บ้านสระยายชีจะพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชน โดยผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับคนในชุมชนในราคาต้นทุน และจัดทำลากผลิตภัณฑ์ของสินค้า พร้อมทั้งขอรับคำปรึกษาและขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการเพื่อจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์

ด้านคุณธรรม ชุมชนมีมติเศรษฐกิจเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรม ได้จัดสำนึกในเรื่องคุณธรรมในการประกอบอาชีพที่ได้นำไปปลูกจิตสำนึกให้กับเกษตรกรบ้านสระยายชี ที่ไม่ใช่สารเคมี เพื่อรักษาสุขภาพของตนเองและผู้บริโภค ซึ่งจะให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ และการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพจากบ้านหนองกระทุ่มและบ้านเวฬุวันที่ได้ทดลองปฏิบัติมาอย่างจริงจัง

1.2.3 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชน

(1) บ้านเวฬุวันได้รับองค์ความรู้และผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่นำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชน โดยเน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

ความพอประมาณ บ้านเวฬุวันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิต คืออยู่อย่างเรียบง่ายตามศักยภาพของชุมชน ส่วนความพอประมาณด้านการดำเนินกิจกรรมก็คือตั้งเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ ไม่ใช่การดำเนินกิจกรรมเพื่อผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชุมชนเลย เพราะหากดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น ความยั่งยืนจะไม่เกิดขึ้น

ความมีเหตุผล ดำเนินกิจกรรมตามศักยภาพ ไม่ใหญ่จนเกิดความสามารถและศักยภาพของคนในชุมชน คำนึงถึงการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการเป็นหลัก ก่อนจะทำอะไรต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ หากเป็นความต้องการที่แท้จริงความร่วมมือจะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งองค์ความรู้นี้ได้จากบ้านหนองกระทุ่ม

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ให้ดำเนินกิจกรรมตามแผนชุมชน และรู้จักการวางแผนเพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องและไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ พยายามใช้กิจกรรมดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด แม้ว่ากิจกรรมที่ดำเนินไปนั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่ทำให้คนในชุมชนได้ทดลองปฏิบัติ แล้วเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน กลุ่มหรือองค์กรต่างๆที่ก่อตั้งขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ พยายามทำให้กลุ่มอยู่รอด และอาศัยการศึกษาดูงานในการพัฒนากลุ่มต่อไปทีละน้อยตามแนวคิดของบ้านสระยายชี

ด้านความรู้ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานเป็นองค์ความรู้จากภายนอกที่ได้เห็นจากพื้นที่จริง และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ทั้งเรื่อง การดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการ การอยู่ร่วมกันในชุมชน ซึ่งทำให้ความรู้นั้นเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน ตามเป้าหมายของเรื่องนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการต่อยอดหรือพัฒนา

ด้านคุณธรรม ได้องค์ความรู้ในเรื่องของกฎระเบียบชุมชนจากบ้านหนองกระทุ่ม ที่บ้านเวฬุวันจะนำไปต่อยอดและจัดตั้งขึ้นในชุมชน เพราะให้มีมาตรการทางสังคมร่วมกัน แม้ว่าคนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขแล้วก็ตาม แต่กฎระเบียบข้อบังคับจะช่วยให้ชุมชนมีมาตรการควบคุมอีกชั้นหนึ่งในการควบคุมทางสังคมในชุมชนที่เป็นรูปธรรมขึ้นมา

(2) บ้านสระยายชีได้รับองค์ความรู้และผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่นำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชน โดยเน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

ความพอประมาณ บ้านสระยายชีได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตจากบ้านหนองกระทุ่มด้านการปลูกจิตสำนึกด้านความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน โดยได้องค์ความรู้ด้านการปลูกพืชผักสวนครัวจากบ้านหนองกระทุ่ม โดยจะสนับสนุนให้คนในชุมชนปลูกอย่างต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ส่วนความพอประมาณด้านการดำเนินกิจกรรมก็คือด้านโรงสีชุมชน โดยตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาโรงสีชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังคงเน้นการจำหน่ายให้คนในชุมชนเป็นหลัก ก่อนจำหน่ายสู่ภายนอกเพื่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำเงินทุนหมุนเวียนไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้

ความมีเหตุผล ดำเนินกิจกรรมตามศักยภาพ ไม่ใหญ่จนเกิดความสามารถและศักยภาพของคนในชุมชน คำนี้ถึงการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการเป็นหลัก ก่อนจะทำอะไรต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ หากเป็นความต้องการที่แท้จริงความร่วมมือจะเกิดขึ้นตามมา โดยไม่กั๊กยืมจากภายนอกมาดำเนินกิจกรรม ซึ่งองค์ความรู้นี้ได้จากบ้านหนองกระทุ่ม

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนเป็นหลัก โดยอาศัยกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมก็ยึดแผนชุมชนเป็นตัวตั้ง พยายามใช้กิจกรรมดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เมื่อจัดตั้งกลุ่มก็ต้องพัฒนากลุ่มให้อยู่รอดโดยจัดตั้งกลุ่มตามความต้องการของชุมชน ไม่ใช่ตามความต้องการของหน่วยงานราชการ แล้วบูรณาการสิ่งที่มีในชุมชนมาใช้ประโยชน์ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาควบคู่กันไปอย่างสมดุล ที่กล่าวมานี้เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากบ้านเวฬุวัน

ด้านความรู้ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานเป็นองค์ความรู้จากภายนอกที่ได้เห็นจากพื้นที่จริง และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ทำให้ความรู้นั้นเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน ตามเป้าหมายของเรื่องนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการต่อยอดหรือพัฒนา โดยองค์ความรู้ที่ได้จากบ้านเวฬุวันคือการหันมาผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพควบคู่กับการใช้สารเคมีให้เกิดเป็นนิสัย เพื่อรักษาสุขภาพให้ดีขึ้น และผลผลิตมีอันตรายน้อยลงต่อผู้บริโภคและตนเอง

ด้านคุณธรรม ได้องค์ความรู้ในเรื่องคุณธรรมและความซื่อสัตย์ต่อส่วนรวมด้วยการลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและตนเอง รวมทั้งองค์ความรู้ในเรื่องของกฎระเบียบชุมชนจากบ้านหนองกระทุ่ม ที่บ้านสระยายชีจะนำไปต่อยอดจากกฎระเบียบเดิมที่มีอยู่ ซึ่งอาจจะยังไม่ชัดเจน เพื่อให้มีมาตรการทางสังคมร่วมกัน แม้ว่าคนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขแล้วก็ตาม แต่กฎระเบียบข้อบังคับจะช่วยให้ชุมชนมีมาตรการควบคุมอีกชั้นหนึ่งในการควบคุมทางสังคมในชุมชนที่เป็นรูปธรรมขึ้นมา

(3) บ้านหนองกระทุ่มได้รับองค์ความรู้และผลของการปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่นำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชน โดยเน้น 3 หัว 2 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

ความพอประมาณ บ้านหนองกระทุ่มได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้องค์ความรู้ด้านความพอประมาณในด้านการดำเนินชีวิตก็คือ ทำการเกษตรแค่พอมีรายได้ใช้จ่ายในครัวเรือนไม่มุ่งเน้นรายได้มากเกินไป รวมทั้งดำเนินกิจกรรมในส่วนที่ชุมชนยังขาดอยู่ หากกิจกรรมใดไม่ใช่ความต้องการของชุมชน ก็จะเปลี่ยนกิจกรรมที่คนในชุมชนสามารถช่วยกันดำเนินกิจกรรมได้สะดวก เช่น การตั้งกลุ่มในชุมชน หากมองว่าตั้งกลุ่มแล้วจะไม่สามารถพัฒนาให้ยั่งยืนได้ ก็จะไม่ฝืนที่จะตั้งกลุ่มนั้น

ความมีเหตุผล ดำเนินกิจกรรมตามศักยภาพ ไม่ใหญ่จนเกิดความสามารและศักยภาพของคนในชุมชน คำนึงถึงการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการเป็นหลัก ก่อนจะทำอะไรต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ หันมาใช้เงินออมของชุมชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน โดยไม่กู้ยืมจากภายนอกมาดำเนินกิจกรรม แต่พิจารณารอบคอบแล้วว่าหากดำเนินกิจกรรมไปแล้วจะไม่เปล่าประโยชน์

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนเป็นหลัก ปลูกจิตสำนึกเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเรื่อยๆ ให้ยึดถือเป็นวิถีชีวิตต่อไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะเรื่องของการปลูกผักหน้าบ้านซึ่งเป็นจุดเด่นของบ้านหนองกระทุ่มที่หน่วยงานต่างๆ ให้ความชื่นชมในเรื่องนี้มาก

ด้านความรู้ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานเป็นองค์ความรู้จากภายนอกที่ได้เห็นจากพื้นที่จริง และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ทำให้ความรู้นั้นเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน ตามเป้าหมายของเรื่องนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการต่อยอดหรือพัฒนา ส่วนองค์ความรู้เรื่องการจัดตั้งโรงสีชุมชนที่ได้ดูงานจากบ้านเวฬุวันและสระยายชียังเป็นองค์ความรู้ที่ชุมชนสนใจและพยายามต่อยอดและตั้งเป้าหมายว่าจะทำให้ได้ โดยขณะนี้ชุมชนพยายามระดมทุนช่วยกันสะสมทุน เพื่อที่จะจัดตั้งโรงสีชุมชนของตนเอง ซึ่งได้เทคนิคด้านการบริหารจัดการจาก 2 ชุมชนที่ได้ไปศึกษาดูงานมาเรียนรู้พื้นฐานในการจัดตั้งโรงสีชุมชนบ้านหนองกระทุ่มต่อไปในอนาคต ซึ่งก่อนจะมีการจัดตั้งโรงสีชุมชนจะเริ่มรวมตัวกันผลิตปุ๋ยชีวภาพมาใช้ใน

การประกอบอาชีพในชุมชนก่อน เพราะได้ความรู้จากบ้านเวฬุวันมาแล้วอย่างถูกต้องและผลิตเองได้ไม่ยาก

ด้านคุณธรรม ได้องค์ความรู้ในเรื่องคุณธรรมและความซื่อสัตย์ต่อส่วนรวมด้วยการลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและการดูแลสุขภาพสุภาพของตนเอง รวมทั้งหลักความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันให้สำเร็จลุล่วงตามข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันก่อนดำเนินกิจกรรม

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนมิติเศรษฐกิจได้องค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำมาพัฒนาต่อยอดกิจกรรมในชุมชนและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่เน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ชุมชนมิติเศรษฐกิจได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ที่ใช้ความพอดี พอประมาณ และรู้จักการประมาณตนเอง ตัวอย่าง เช่น บ้านสระยายชีได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิตจากบ้านหนองกระทุ่มด้านการปลูกจิตสำนึกด้านความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย โดยได้องค์ความรู้ด้านการปลูกพืชผักสวนครัวจากบ้านหนองกระทุ่ม โดยจะสนับสนุนให้คนในชุมชนปลูกอย่างต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ส่วนความพอประมาณด้านการดำเนินกิจกรรมก็คือด้าน โรงสีชุมชน โดยตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาโรงสีชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังคงเน้นการจำหน่ายให้คนในชุมชนเป็นหลัก ก่อนจำหน่ายสู่ภายนอกเพื่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำเงินทุนหมุนเวียนไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้

ความมีเหตุผล ชุมชนมิติเศรษฐกิจได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความมีเหตุผล ในการใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและมีผล ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ตัวอย่าง เช่น ดำเนินกิจกรรมตามศักยภาพ ไม่ใหญ่จนเกิดความสามารและศักยภาพของคนในชุมชน คำนึงถึงการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการเป็นหลัก ก่อนจะทำอะไรต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ หากเป็นความต้องการที่แท้จริงความร่วมมือจะเกิดขึ้นตามมา โดยไม่กั๊ยืมจากภายนอกมาดำเนินกิจกรรม ซึ่งองค์ความรู้นี้ได้จากบ้านหนองกระทุ่ม

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนมิติเศรษฐกิจได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชน คือ รู้จักการวางแผนและการเตรียมการที่ดีในอนาคตกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสังคม ตัวอย่าง เช่น การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนเป็นหลัก โดยอาศัยกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมก็ยึดแผนชุมชนเป็นตัวตั้ง พยายามใช้กิจกรรมดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เมื่อจัดตั้งกลุ่มก็ต้องพัฒนากลุ่มให้อยู่รอดโดยจัดตั้งกลุ่มตามความต้องการของชุมชน ไม่ใช่ตาม

ความต้องการของหน่วยงานราชการ แล้วบูรณาการสิ่งที่มีในชุมชนมาใช้ประโยชน์ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาควบคู่กันไปอย่างสมดุล ที่กล่าวมานี้เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากบ้านเวพูวัน

ด้านความรู้ ชุมชนมิติเศรษฐกิจได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านความรู้ในหลักวิชาการความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชน ตัวอย่าง เช่น ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานเป็นองค์ความรู้จากภายนอกที่ได้เห็นจากพื้นที่จริง และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ทำให้ความรู้นั้นเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน ตามเป้าหมายของเรื่องนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการต่อยอดหรือพัฒนา โดยองค์ความรู้ที่ได้จากบ้านเวพูวันคือการหันมาผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพควบคู่กับการใช้สารเคมีให้เกิดเป็นนิสัย เพื่อรักษาสุขภาพให้ดีขึ้น และผลผลิตมีอันตรายน้อยลงต่อผู้บริโภคและตนเอง

ด้านคุณธรรม ชุมชนมิติเศรษฐกิจได้นำองค์ความรู้จากการดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำมาต่อยอดกิจกรรมด้านคุณธรรมที่จะนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน คือ การใช้หลักความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และความรับผิดชอบ ในการนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ตัวอย่าง เช่น ใ้้องค์ความรู้ในเรื่องคุณธรรมและความซื่อสัตย์ต่อส่วนรวมด้วยการลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและตนเอง รวมทั้งองค์ความรู้ในเรื่องของกฎระเบียบชุมชนจากบ้านหนองกระทุ่ม ที่บ้านสระยายชีจะนำไปต่อยอดจากกฎระเบียบเดิมที่มีอยู่ ซึ่งอาจจะยังไม่ชัดเจน เพื่อให้มีมาตรการทางสังคมร่วมกัน แม้ว่าคนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขแล้วก็ตาม แต่กฎระเบียบข้อบังคับจะช่วยให้ชุมชนมีมาตรการควบคุมอีกชั้นหนึ่งในการควบคุมทางสังคมในชุมชนที่เป็นรูปธรรมขึ้นมา

2. ตอนที่ 2 ผลการถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

ในส่วนที่สองเป็นการสรุปถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในแต่ละมิติ ทั้ง 2 มิติ คือ มิติสังคม และมิติเศรษฐกิจ โดยมีหลักการและขั้นตอน คือ เป็นการศึกษาลักษณะของการนำชุมชนต้นแบบในแต่ละพื้นที่ที่ได้ศึกษาเรียนรู้กันเองโดยศึกษาในลักษณะของการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่น่าสนใจในชุมชนที่นำไปสู่การถ่ายโอนองค์ความรู้ หลังจากเข้าไปติดตามผลการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงเชิงการบูรณาการ ด้วยวิธีการชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (Community of Practice: COP) โดยการเข้าไปสังเกต เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการการนำ

เศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติของชุมชนพอเพียง และดำเนินจัดสัมมนาในลักษณะของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง เพื่อสรุปถอดบทเรียนการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงเชิงการบูรณาการ เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.2 การถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

ชุมชนพอเพียงมิติสังคม ประกอบด้วย 3 ชุมชน คือ 1) บ้านดอนม่วง ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก 2) บ้านกรงทอง ตำบลคลองกระจง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย และ 3) บ้านหนองแม่นา ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ในส่วนนี้ สามารถสรุปถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติสังคม โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP) นั้น ได้ตามประเด็น ดังนี้

2.2.1 ชุมชนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปปฏิบัติใช้

ชุมชนในมิติสังคมได้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปปฏิบัติใช้ โดยเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เรียบง่าย และดำเนินกิจกรรมในชุมชนเสมอ แต่ก็ไม่ได้ละเลยการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แม้ว่าจะมีรายได้จากการประกอบอาชีพ แต่ก็ยังคงยึดความพอประมาณ โดยการนำเงินที่ได้มาเก็บออม และปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนเช่นเดิม รวมทั้งซื้อสิ่งของเครื่องใช้เท่าที่จำเป็น การได้รับการยอมรับให้เป็นชุมชนพอเพียง เป็นสิ่งที่ภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนอย่างมากที่จะต้องช่วยกันรักษาชื่อเสียงของการเป็นชุมชนพอเพียงให้คงอยู่ต่อไป ตัวอย่างเช่น บ้านดอนม่วง มีความมุ่งมั่นที่เป็นความคาดหวังของชุมชน กล่าวคือ สิ่งที่ชุมชนบ้านดอนม่วงต้องการเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน และมีเป้าหมายที่จะ ไปให้ถึง คือ เป็นชุมชนมีการเป็นอยู่ดี อยู่เย็นเป็นสุข และพึ่งพาตนเองได้ สามารถสร้างรายได้และลดรายจ่าย ที่ยึดหลักความพอเพียง ส่วนบ้านกรงทอง มีความมุ่งมั่นที่เป็น

ชุมชนที่มีความร่วมมือ และมองเห็นว่าชุมชนบ้านกรงทองเป็นของทุกคนในชุมชนไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง เพื่อจะนำไปสู่การเป็นชุมชนอยู่ดีมีสุข และมีเป้าหมายที่จะไปให้ถึง คือ เป็นชุมชนที่อยู่แบบพอเพียง ไม่ยึดติดค่านิยม เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ที่ยึดแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติใช้ ส่วนบ้านหนองแม่มา ชุมชนมุ่งหวังที่จะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเกิดจากการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติที่มีการขยายผลไปยังแต่ละครอบครัว ที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งให้กับชุมชนและมีเป้าหมายที่จะไปให้ถึง คือ เป็นชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เป็นชุมชนที่อยู่อย่างพอเพียง และเรียบง่าย เป็นต้น

2.2.2 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชน

การดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง ชุมชนในมิติสังคมจะร่วมกันคิด พิจารณาก่อนว่า ชุมชนเรามีอะไร แล้วเรามีอะไรที่เป็นความต้องการเพิ่มเติมหรือจะทำอะไรที่จะช่วยแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในชุมชนได้ หลังจากวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกันแล้ว ชุมชนจะนำแผนชุมชนมาพิจารณาว่าสิ่งที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการนั้น มีความสอดคล้องกับแผนชุมชนหรือไม่ หากมีความสอดคล้องต้องกัน ก็จะบูรณาการ โครงการ/กิจกรรมเข้าด้วยกัน เมื่อคนในชุมชนมีความเข้าใจแล้ว จากนั้นก็อาศัยกิจกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยเริ่มจากการวางแผนด้วยการประชุม เพื่อระดมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของคนในชุมชนให้มากที่สุด จากนั้นแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ร่วมกันรับผิดชอบอย่างทั่วถึง เพื่อกระจายการมีส่วนร่วมให้ทุกคนร่วมมือกัน โดยอาศัยทุนทางสังคมที่แต่ละชุมชนในมิติสังคมมีเหมือนกัน กล่าวคือ ความเป็นเครือญาติและเพื่อนบ้านในการช่วยเหลือ แบ่งปันน้ำใจให้กันขับเคลื่อนการพัฒนาที่จะนำไปสู่ชุมชนอยู่ดีมีสุขและบรรลุเป้าหมายที่จะไปให้ถึง ยึดถือความมีเหตุผล โดยไม่ยึดติดค่านิยม เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งผลจากการเป็นชุมชนพอเพียงทำให้ชุมชนมีโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนก็ยังยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ตั้ง ซึ่งหากโครงการใดมีหน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดกิจกรรม แล้วไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของการเป็นชุมชนพอเพียง ชุมชนจะใช้หลักความมีเหตุผล ผล ในการเลือกกิจกรรมที่ไม่ใหญ่จนเกินตัวหรือเกินศักยภาพของชุมชน แล้วใช้วิธีการต่อรองกิจกรรม โดยให้เหตุผลว่าเป็นความต้องการที่แท้จริงร่วมกันของชุมชน เพื่อให้เกิดการประยุกต์กิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการหรือเป็นสิ่งที่ปฏิบัติแล้วช่วยพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

ความพอประมาณ ชุมชนมิติในสังคมรู้จักพอประมาณ เห็นได้จากการสร้างรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่หาความพอดี ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ดำเนินกิจกรรมที่เป็นความต้องการของชุมชน ไม่ใหญ่จนเกินความสามารถของ

ชุมชน เพราะจะส่งผลให้การดำเนินโครงการไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ตัวอย่าง เช่น บ้านหนองแม่ณา ชุมชนรู้จักวางแผนในการลดค่าใช้จ่ายส่วนที่ไม่จำเป็นลง ความพอประมาณถึงเกิดขึ้น ดังคำกล่าวของตัวแทนชุมชนที่กล่าวว่า “...อยากกินเนื้อสัตว์ แทนที่จะกินเนื้อสัตว์อย่างเดียว ก็ไปเก็บผักในไร่ที่ปลูกเองมาผสมผสาน เพื่อลดปริมาณการซื้อเนื้อสัตว์ลง..” รวมทั้งกินน้อย ใช้น้อย รู้จักคุณค่าของเงิน คือ การปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อให้มีพืชผักสวนครัวไว้บริโภคและสร้างรายได้ตลอดปี

ความมีเหตุผล ชุมชนในมิติสังคมให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกครั้งในทุกๆ โครงการ/กิจกรรม เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ทุกคนต้องการ และยอมรับที่จะปฏิบัติร่วมกัน พร้อมทั้งเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือด้วยความสมัครใจ ตัวอย่างเช่น บ้านดอนม่วง คนในชุมชนใช้ความมีเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน ใช้ข้อมูลของชุมชนที่มีในการวิเคราะห์ เพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของชุมชนเป็นสำคัญ เช่น การทำน้ำส้มควันไม้ที่เป็นการลดใช้สารเคมีในการประกอบอาชีพในชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในมิติสังคมจะเน้นที่การมีส่วนร่วมเป็นหลัก ซึ่งก็เป็นกระบวนการที่ควบคู่กับการพัฒนาคนไปพร้อมๆกันในการดำเนินกิจกรรมที่จะช่วยให้คนในชุมชนได้มีโอกาสคิด เรียนรู้ แลกเปลี่ยนร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาไปสู่ความมุ่งหวังของแต่ละชุมชนก็คือ การพึ่งตนเองได้ในทุกๆด้าน ตัวอย่างเช่น บ้านกรงทอง ได้มีการวางแผนและเตรียมการไว้ล่วงหน้าป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ การพัฒนาคนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ปลูกจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ การเสียสละ ความมีน้ำใจ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกและสร้างวินัยในการออม เพื่อรองรับต่อเหตุการณ์ในอนาคต

ด้านความรู้ ชุมชนมิติในสังคมใช้ความรู้ที่ได้จากการสังเกต แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน และการอบรมสัมมนา โดยนำความรู้ที่ได้มาปรึกษาหารือโดยผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน แล้วนำไปทดลองปฏิบัติใช้ในครัวเรือน ซึ่งหากว่าใครมีปัญหาอุปสรรคจากการปฏิบัติ ก็นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ในทุกๆที่ ไม่ว่าจะเป็นที่ประชุมประชาคม การเดินทางพบปะกัน ดังที่ชุมชนบ้านหนองแม่ณา ได้อาศัยความเป็นชุมชนขนาดเล็ก ประชากรที่ไม่มาก ในการพบปะกันบ่อยครั้งในการเรียนรู้ระหว่างกัน ส่วนบ้านดอนม่วงมีหลักการนำไปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ กล่าวคือ การส่งผ่านข้อมูลจากคณะกรรมการของหมู่บ้านที่ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง และดำเนินการสร้างกลุ่ม และเครือข่ายที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของชุมชน

ด้านคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนในมิติสังคม คือ ประสานความสามัคคีภายในชุมชน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน แบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งโครงการ/กิจกรรมจะอยู่ในแผนชุมชนที่ผ่านการประชาคมโดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งโครงการที่ได้ปฏิบัติเป็นโครงการตามแผนชุมชนที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น บ้านดอนม่วง คือ การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงหมู การทำเตาเผาถ่านน้ำส้มควันไม้ การทำสวนแบบผสมผสาน การทำบ่อแก๊สธรรมชาติ และการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ซึ่งโครงการต่างๆที่ชุมชนพอเพียงในมิติสังคมได้ปฏิบัติในข้างต้นนั้น ล้วนเป็นกิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันทั้งสิ้น ซึ่งในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมมีคณะกรรมการในหมู่บ้านดูแลรับผิดชอบ โดยมีผู้นำชุมชนคอยดูแลการขับเคลื่อนกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จอีกชั้นหนึ่ง

2.2.3 ลักษณะของกิจกรรมที่นำไปสู่การเป้าหมายชุมชนพอเพียงโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะกิจกรรมที่ชุมชนในมิติสังคมปฏิบัตินั้น คำนึงถึงความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการแก้ปัญหาจากการประกอบอาชีพ รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนให้มีโอกาสในการพัฒนาที่เท่าเทียมกับคนอื่นๆในชุมชน ซึ่งโครงการ/กิจกรรมดังกล่าว จะช่วยปลูกจิตสำนึกเรื่องความสามัคคี ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไม่เดือดร้อน และสามารถพึ่งตนเองได้โดยพื้นฐาน ก่อนที่จะคำนึงถึงการเพิ่มรายได้ ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่ละเลยที่จะรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างกิจกรรมการพัฒนาชุมชนส่วนรวมที่หลากหลายให้ก้าวหน้าและเข้มแข็ง สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า ดังที่บ้านหนองแม่มาดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่เชื่อมโยงกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ให้เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนในการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเองภายในชุมชนก่อน แล้วจึงขยายผลสู่ภายนอก ตลอดจนสร้างความร่วมมือภายในชุมชนให้เป็นวัฒนธรรมชุมชน ที่จะดำเนินกิจกรรมด้วยความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยปราศจากการบังคับ เพื่อจะได้สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน ตลอดจนมีแนวทางเดียวกันที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง จะเห็นได้ว่า ลักษณะการดำเนินกิจกรรมของชุมชนพอเพียงในมิติสังคมจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม โดยอาศัยทุนทางสังคมและส่วนรวมเป็นพื้นฐานการดำเนินกิจกรรม ส่วนบ้านกรงทองดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่เชื่อมโยงกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้ได้จริง ที่เห็นผลเป็นรูปธรรม เพื่อให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังคงเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิต ใน

ขณะเดียวกัน การดำเนินกิจกรรมก็ยึดการรวมกลุ่มเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง เห็นประโยชน์ส่วนรวม สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ เต็มใจที่จะปฏิบัติและช่วยเหลือชุมชนของตนเอง ปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ก่อน แล้วจึงคำนึงถึงการสร้างรายได้เป็นลำดับรอง โดยเป็นกิจกรรมที่ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เช่น การทำสวนแบบผสมผสาน

2.2.4 ปัจจัยสำเร็จที่นำไปสู่การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง

ทุนทางสังคมที่เข้มแข็งแบบแน่นของชุมชนมิติในสังคมถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ และมีปัจจัยอื่นๆอีกหลายประการ ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วม ยึดคนในชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้มีโอกาสรับรู้ความเป็นไปของชุมชน ได้พัฒนาตนเองจากการเข้ามามีส่วนร่วม สร้างแรงกระตุ้น ให้ริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดโอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าจากการปฏิบัติ ตลอดจนให้ความร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยปราศจากการเรียกร้องผลตอบแทนต่อกัน ซึ่งหากใครไม่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ก็มีการแบ่งปันทรัพยากร ไม่ว่าจะทุนทรัพย์ วัตถุดิบมาระดมทุนร่วมด้วย เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมต่อไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน เพราะทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม ทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมช่วยสร้างสำนึกความรู้สึกรับผิดชอบ เพื่อไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน และพัฒนาศักยภาพตนเองศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาต่อไป ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านหนองแม่นา ได้ปลูกฝังให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน โดยให้มองว่าชุมชนไม่ได้เป็นของคนใดคนหนึ่งแต่เป็นของคนทุกคน ทำให้ทุกวันนี้คนในชุมชนเกิดความรักและห่วงแหนชุมชนของตน

(2) การบริหารจัดการ ถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเป็นชุมชนพอเพียง ซึ่งรองลงมาจากปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มาช่วยหนุนเสริม ให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น ที่ต้องทำให้เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการปฏิบัติควบคู่กับหลักคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ สุจริตในการบริหารจัดการ ซึ่งการบริหารจัดการในการ

ดำเนินโครงการ/กิจกรรมยังช่วยจัดเก็บความรู้ที่เป็นระบบ ง่ายต่อการศึกษา ถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ และศึกษาเรียนรู้ตลอดจนชีวิตทั้งบุคคลภายในและภายนอก เพื่อป้องกันการสูญหายทางภูมิปัญญา ตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ของชุมชนให้ทันสมัยและสามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังกรณีของบ้านกรงทอง ที่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหลายแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งก็มีองค์ความรู้เฉพาะเรื่องที่ได้ศึกษาเรียนรู้มา และเก็บไว้ได้อย่างเป็นระบบ เวลาที่มีบุคคลสนใจมาศึกษาดูงาน บ้านกรงทองสามารถจัดขั้นตอนการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ เพราะชุมชนมีการบริหารจัดการความรู้เอาไว้แล้วนั่นเอง

(3) การเรียนรู้ เริ่มจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกันเองในชุมชน และจากการทดลองปฏิบัติก่อน จากนั้นเรียนรู้จากหน่วยงานราชการที่มาอบรม ฝึกปฏิบัติ และการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานภายนอกกับชุมชนอื่น แล้วผสมผสานการเรียนรู้ และนำมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือนและชุมชน และนำความรู้ที่ได้นั้นมาวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเองว่าจะเดินไปในทิศทางใด ดังกรณีของบ้านคอนม่วง เมื่อได้ไปศึกษาดูงานจากบ้านกรงทองก็ได้แนวทางพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้จากบ้านกรงทอง เรื่องการปลูกกล้วย โดยเรียนรู้วิธีการปลูกที่เหมาะสม เพราะพิจารณาแล้วว่า ในชุมชนบ้านคอนม่วง มีพื้นที่เพียงพอที่จะปลูกได้ และที่สำคัญคือมีตลาดรองรับผลผลิตที่มั่นคง รวมทั้งเรื่องการจัดตั้งกฎระเบียบชุมชน เพื่อบังคับใช้ในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อความสงบสุขในชุมชน เป็นต้น

(4) ผู้นำในชุมชน แต่ละชุมชนถือว่าผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่คอยกระตุ้นหากิจกรรมการพัฒนา และงบประมาณเข้าชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชนของตนเอง ทั้งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน มาใช้ในกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งตัวผู้นำเองก็พัฒนาศักยภาพการทำงานของตนเอง พร้อมทั้งใช้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะช่วยให้ความเข้าใจที่ตรงกันในการปฏิบัติ ตลอดจนคำนึงถึงสถานการณ์ในการจัดการงานด้วยเสมอว่า การเลือกแบบการบริหารใดๆ ย่อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมได้ ปัจจุบันการบริหารส่วนใหญ่ มุ่งแบบการมีส่วนร่วมเพราะเป็นการเปิดโอกาสแห่งบรรยากาศการริเริ่มสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันผู้นำก็ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม สร้างความน่าเชื่อถือในการขอความร่วมมือจากคนในชุมชน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านคอนม่วง ผู้นำมีส่วนสำคัญที่

มีส่วนกระตุ้นให้คนในชุมชนได้รู้จักและเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชน

(5) ทูตทางสังคม ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญของชุมชนพอเพียงในมิติสังคมให้ประสบความสำเร็จจนได้รับการยอมรับให้เป็นชุมชนพอเพียงมาจนถึงทุกวันนี้ ที่ช่วยให้การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนดำเนินไปได้ ซึ่งทูตทางสังคมที่แต่ละชุมชนมีอยู่และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมคือ ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสามัคคีร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม การแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน ทั้งงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนการลงแรงงานที่ทำให้กิจกรรมต่างๆที่ผ่านมาและที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันสำเร็จลุล่วงและมีความยั่งยืน ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านกรงทอง ที่มีทูตทางสังคม คือ ความเป็นเครือญาติ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และความร่วมมือของคนในชุมชน

จากการศึกษาดูงานระหว่างกันในแต่ละชุมชนมิติสังคม ถึงแม้ว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่เทคนิค วิธีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอาจมีความแตกต่างกัน ไปตามศักยภาพ ความสามารถ ความรู้และประสบการณ์ของแต่ละชุมชน เมื่อมีโอกาสศึกษาดูงาน จึงเป็นช่องทางแห่งการเรียนรู้ ที่แต่ละชุมชนจะได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควบคู่กับการศึกษาจากพื้นที่จริง ย่อมที่จะได้แนวคิดใหม่ๆ ที่อาจจะนำไปประยุกต์ใช้ได้หรืออาจนำไปประยุกต์ใช้ไม่ได้ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชุมชนเองที่จะพิจารณานำไปใช้ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ชุมชนปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาหรือต่อยอดกิจกรรมในชุมชน ที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี และสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนในขณะเดียวกัน ก็มีได้ละเอียดที่จะผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นหลัก แต่ใช้องค์ความรู้จากการศึกษาดูงาน การอบรมสัมมนาเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาตนเองและชุมชน โดยยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ชุมชนมิติสังคม ได้ประยุกต์ใช้หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนคือ

ความพอประมาณ ดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่เดือดร้อน สร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นจิตใจ ปลุกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน หากอะไรที่เป็นปัญหาและความต้องการร่วมกัน แต่มีงบประมาณไม่เพียงพอ อาศัยการระดมทุนจากภายในเป็นหลักเพื่อดำเนินกิจกรรมเท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้ หากรู้จักเพียงพอ การดำเนินชีวิตถึงจะพอเพียง

ความมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกครั้งในทุกๆ โครงการ/กิจกรรม เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ทุกคนต้องการและยอมรับ

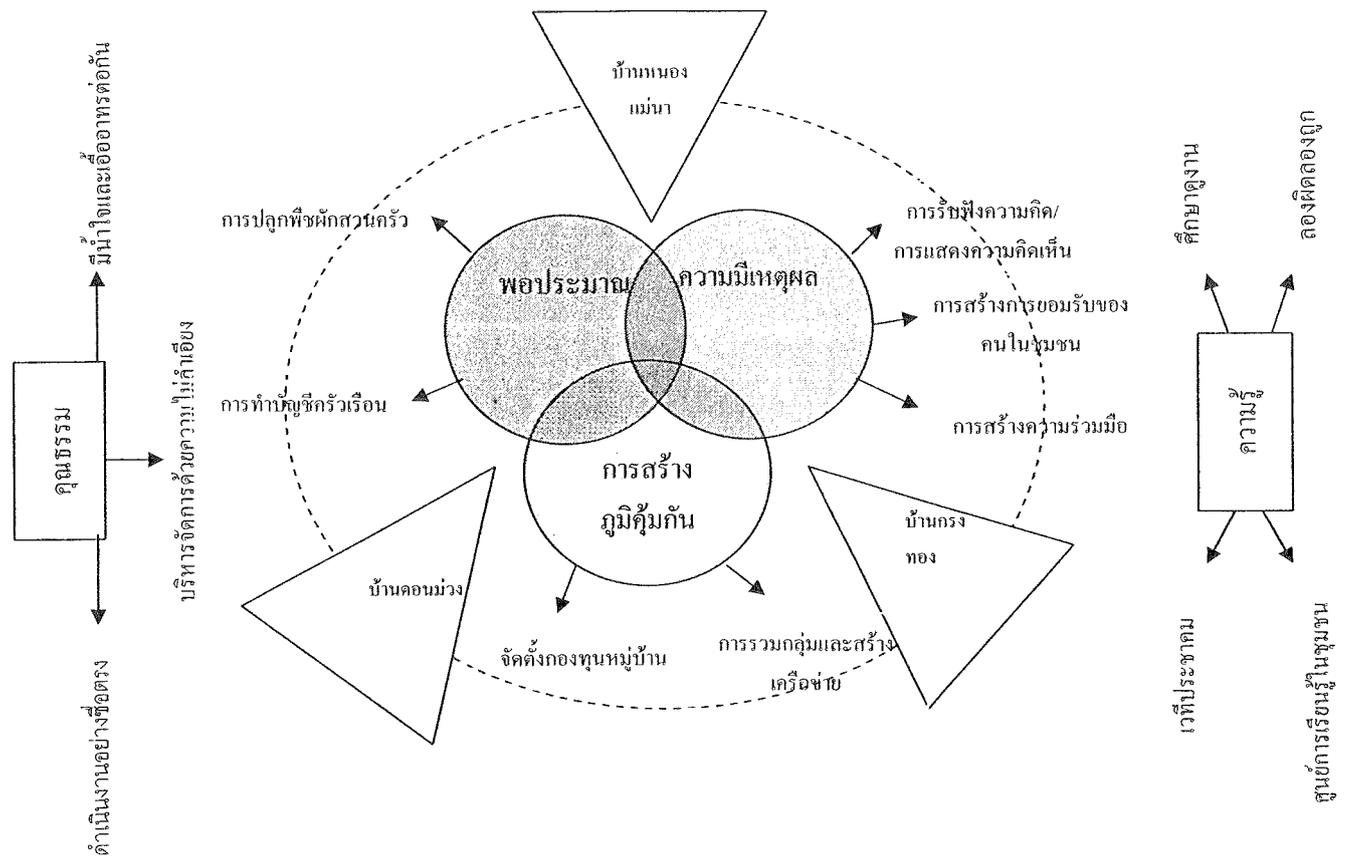
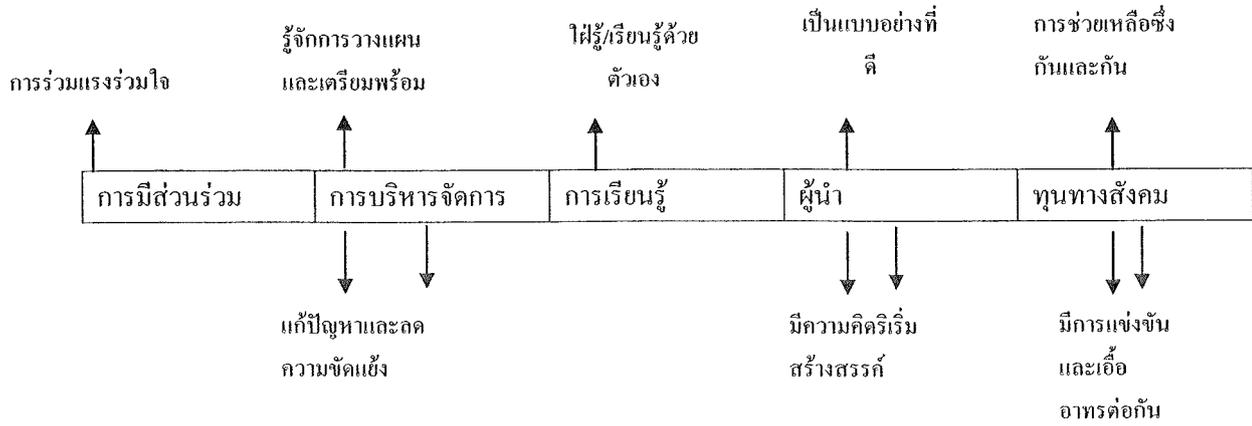
พร้อมทั้งเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือด้วยความสมัครใจในการปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยปราศจากการบังคับ ความรู้สึกเป็นเจ้าของของชุมชนร่วมกันจึงจะเกิดขึ้น

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เริ่มต้นที่การพัฒนามนุษย์ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ปลุกจิตสำนึกให้คิดเป็น ทำเป็น และรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและเพื่อส่วนรวม รวมทั้งอาศัยการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเป็นเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนนำทุนทางสังคมมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของทุนทางสังคมให้เป็นรากฐานที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนต่อไป

ด้านความรู้ อาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และเรียนรู้จากภายนอกด้วยการศึกษาคูณ การอบรมสัมมนา แล้วนำความรู้ที่ได้จากแหล่งต่างๆ ที่มีโอกาสในการเรียนรู้ มาทดลองปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ในกระบวนการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันก็อาศัยเวทีประชาคมของหมู่บ้านเป็นแหล่งถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ

ด้านคุณธรรม อาศัยจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความสามัคคีภายในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนความเป็นเครือญาติและเพื่อนบ้านซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่แน่นหนามาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งผู้นำชุมชนก็มีความเสียสละ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมต่อไปในดำเนินการไปอย่างราบรื่น

และจากการสรุปถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในชุมชนมิติสังคม สามารถสรุปให้เห็นภาพที่ชัดเจน ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 6-1 แสดงรูปแบบการนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติสังคม

2.2 การถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP)

ชุมชนพอเพียงมิติเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 3 ชุมชน คือ 1) บ้านเวฬุวัน ตำบลวังบ่อ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 2) บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรและ 3) บ้านหนองกระทุ่ม ตำบลหัวถนน อำเภอลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ในส่วนนี้ สามารถสรุปถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ โดยชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (COP) นั้นได้ตามประเด็น ดังนี้

2.2.1 ชุมชนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปปฏิบัติใช้

ชุมชนในมิติเศรษฐกิจ ได้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปปฏิบัติใช้ โดยเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขในการประกอบอาชีพ และการบริหารจัดการกิจกรรมในชุมชนที่โดดเด่น แม้ว่าจะมุ่งเน้นเรื่องรายได้และการเก็บออม แต่ก็ยังคงยึดความพอประมาณ โดยการนำเงินที่ได้มาเก็บออมเข้ากองทุนที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน ซึ่งถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้ละเลยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันชุมชนก็ยังคงปลูกพืชผักสวนครัวไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนเช่นเดิม และซื้อสิ่งของเครื่องใช้เท่าที่จำเป็น แม้จะเน้นการสร้างรายได้ก็ตาม แต่รายได้ที่ได้มาก็ไม่ได้นำมาใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จึงนับว่าเป็นภูมิคุ้มกันอีกประการหนึ่งของชุมชนในมิติเศรษฐกิจ ที่ทำให้ได้รับการยอมรับให้เป็นชุมชนพอเพียง และช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนอย่างมากที่จะต้องช่วยกันรักษาชื่อเสียงและการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงให้คงอยู่ต่อไป

2.2.2 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่การปฏิบัติใช้ในชุมชน

วิธีการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในมิติเศรษฐกิจ ใช้วิธีการเดียวกับชุมชนในมิติสังคม แต่เน้นการแก้ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตของพวกเขา ดังนั้น หากพบว่ามีอะไรที่เป็นปัญหาต่อการประกอบอาชีพ ชุมชนจะต้องร่วมกันคิดก่อนว่า ชุมชนเรามีอะไร แล้วเรามีอะไรที่เป็นความต้องการเพิ่มเติมหรือจะทำอะไรที่จะช่วยแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนได้ หลังจากวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันแล้ว ก็นำแผนชุมชนมาประกอบการพิจารณาว่าสิ่งที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการนั้น มีความสอดคล้องกับแผนชุมชนหรือไม่ หากมีความสอดคล้องต้องกัน ก็จะบูรณาการ โครงการ/กิจกรรมเข้าด้วยกัน เมื่อคนในชุมชนมีความพร้อมก็จะวางแผนและขับเคลื่อนกิจกรรมด้วยการจัดประชุมระดมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจากคนในชุมชนให้มากที่สุด ทั้งร่วมคิด ร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ จากนั้นแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ร่วมกันรับผิดชอบอย่างทั่วถึง เพื่อกระจายการมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมของชุมชนในมิติเศรษฐกิจจะเป็นโรงสีชุมชน ซึ่งโรงสีชุมชนนั้นจะเป็นแหล่งที่แบ่งปัน

พื้นที่ใช้สอยร่วมกันทางเกษตรกรรม ทั้งเป็นลานตากข้าว โรงสีข้าวชุมชน และสถานที่รับซื้อ-ขายข้าว ก็ถือว่าเข้าหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของการมีคุณธรรมแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งถ้าพิจารณาถึงหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขสามารถอธิบายได้ว่า

ความพอประมาณ ชุมชนในมิติเศรษฐกิจรู้จักพอประมาณในการผลิต โดยผลิตแค่พอสร้างรายได้จนเจือครอบครัวและเหลือเก็บออม ไม่หวังผลตอบแทนจากการผลิตมากเกินไป และลดการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต นอกจากนี้ครัวเรือนในมิติเศรษฐกิจก็ยังมีชีวิตที่เรียบง่าย กล่าวคือ ยังคงปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองด้วย ดังกรณีของบ้านหนองกระทุ่ม จังหวัดกำแพงเพชร ชุมชนแห่งนี้ได้ใช้พื้นที่บริเวณหน้ารั้วบ้านของแต่ละครัวเรือน เป็นสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โดยปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองในครัวเรือน และแบ่งปันเพื่อนบ้านได้ด้วย

ความมีเหตุผล ชุมชนมีหลักการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนและจัดระบบการกู้ยืมของคนในชุมชน ในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม พร้อมทั้งจัดทำระเบียบข้อตกลงและเงื่อนไขของการกู้ยืมเงินไว้อย่างชัดเจน ซึ่งก่อนที่จะคณะกรรมการกองทุนจะให้กู้ยืมเงินในกองทุนนั้น จะถามเหตุผลก่อนว่าจะยืมไปทำอะไร ใช้ในทางที่จำเป็นหรือไม่ ถ้าไม่จำเป็นจะพยายามไม่ให้กู้ยืมเงินในกองทุนหรือให้กู้ยืมเป็นจำนวนเงินที่น้อย เพื่อไม่ให้คนในชุมชนเป็นหนี้สินจำนวนมาก ส่วนด้านการบริหารจัดการโรงสีข้าวชุมชนเป็นการจัดระบบการให้บริการตามลำดับก่อน-หลัง และคิดค่าธรรมเนียมในการสีข้าวในอัตราที่เหมาะสม และสนับสนุนให้คนในชุมชนเก็บข้าวสารที่สีได้ไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลักก่อนที่จะนำส่วนที่เหลือออกมาจำหน่ายสู่ภายนอก แล้วซื้อบริโภคแทน ซึ่งค่าธรรมเนียมที่ได้จากโรงสีข้าว ชุมชนก็จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโรงสี ได้แก่ ซ่อมบำรุงเครื่องสีข้าว ทำความสะอาดลานตากข้าว และปันผลคืนให้กับสมาชิก ฯลฯ

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในมิติเศรษฐกิจคือหาตลาดรองรับผลผลิตที่มั่นคง รวมทั้งผลิตสิ่งที่ชุมชนสามารถผลิตเองได้ เช่น ปุ๋ยชีวภาพ โดยระดมทุนร่วมกันทำ แล้วแบ่งกันนำไปทดลองใช้ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพให้กับเกษตรกรด้วย นอกจากนี้โรงสีข้าวที่มีอยู่ในชุมชน ยังช่วยให้ชุมชนเกิดความสะดวกสบายในการกระบวนการผลิต รอดพ้นจากการถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และสามารถนำเงินที่เหลือจากกระบวนการผลิตเข้าสู่กระบวนการเก็บออม ทำให้มีเงินทุนสะสมในครัวเรือนและในกองทุนของชุมชนไว้ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน ใช้จ่ายในยามจำเป็นได้อีกด้วย ดังกรณีของบ้านหนองกระทุ่มที่นำเงินออมในสถาบันการเงินชุมชน ออกมาเป็นสวัสดิการช่วยเหลือคนในชุมชนในยามเจ็บป่วย และเสียชีวิตในกรณีที่ไม่มีทุนทรัพย์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

ด้านความรู้ ชุมชนในมิติเศรษฐกิจใช้ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ จากการศึกษาดูงาน การอบรมสัมมนา โดยนำความรู้ที่ได้มาทดลองปฏิบัติใช้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน โดยความรู้ความเข้าใจส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการบริหารจัดการกิจกรรมและกองทุนต่างๆในชุมชนให้เป็นระบบ โดยสร้างกฎระเบียบ ข้อตกลงในการกู้ยืมให้ชัดเจนและมีระบบการขืมที่รัดกุม ส่วนงบประมาณที่เก็บออมในกองทุน/สถาบันการเงินชุมชน ก็นำออกมาบริหารจัดการหมุนเวียนใช้จ่ายในกิจกรรมชุมชน ที่จะช่วยให้ขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมของชุมชนต่อไปได้ ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานกองทุน/สถาบันการเงินชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และราบรื่น ดังกรณีของบ้านหนองกระทุ่ม ที่ในขณะนี้ชุมชนพยายามเรียนรู้หลักการและวิธีการในการบริหารจัดการกองทุน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายคือ การยกระดับไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนและธนาคารชุมชนต่อไปได้

ด้านคุณธรรม ที่เห็นเด่นชัดของชุมชนในมิติเศรษฐกิจกล่าวคือ การลดการใช้สารเคมีเพื่อป้องกันอันตรายทางด้านสุขภาพให้กับผู้บริโภค รวมทั้งด้านการบริหารจัดการกองทุนต่างๆ โดยยึดหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน และความซื่อสัตย์สุจริตของคณะกรรมการที่อาสาเข้ามาทำหน้าที่ดูแลกิจกรรม และบริหารจัดการ โรงสีชุมชนให้สามารถดำเนินการมาได้จนถึงทุกวันนี้ ส่วนด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ก็ยังคงปลูกผักปลอดสารพิษ การทำสวนแบบผสมผสาน แบ่งปันกันกินกันใช้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังกรณีของบ้านหนองกระทุ่มที่ปลูกผักสวนครัวไว้หน้าบ้าน หากเพื่อนบ้านครัวเรือนใดต้องการผักชนิดไหน ก็สามารถเก็บไปใช้ในครัวเรือนได้ เป็นต้น

2.2.3 ลักษณะของกิจกรรมที่นำไปสู่การเป้าหมายชุมชนพอเพียงโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะกิจกรรมที่ชุมชนมิติเศรษฐกิจปฏิบัติกันนั้น เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการแก้ปัญหาจากการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับมิติสังคม แต่มุ่งเน้นไปที่ความก้าวหน้าและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ซึ่งโครงการ/กิจกรรมดังกล่าว เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ กองทุนชุมชน สถาบันการเงินชุมชน และโรงสีชุมชน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การออมและการแก้ไขปัญหาประกอบอาชีพที่ชุมชนประสบอยู่ในเรื่องของการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง การเสียค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจากการขนส่งผลผลิตไปโรงสีภายนอกชุมชนดังกรณีของบ้านเวฬุวัน ซึ่งปัจจุบันบ้านเวฬุวันก็ยังคงดำเนินกิจกรรมโรงสีชุมชนเป็นกิจกรรมหลักด้านเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะเดียวกัน ก็นำความรู้จากการศึกษาดูงานมาพัฒนากระบวนการและกิจกรรมการผลิตให้เกิดความหลากหลายและเป็นระบบมากขึ้น ตลอดจนเป็นแหล่งสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน ที่จะช่วยเพิ่มเงินออมเข้าสู่การเก็บสะสมสู่กองทุนและสถาบันการเงินไว้ใช้จ่ายหมุนเวียนช่วยเหลือคนในชุมชนต่อไป

2.2.4 ปัจจัยสำเร็จที่นำไปสู่การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียง

การบริหารจัดการที่ดี เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพในชุมชนมิติเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติ และมีปัจจัยอื่นๆอีกหลายประการได้แก่

(1) การบริหารจัดการ ถือเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จของชุมชนในมิติเศรษฐกิจที่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล โดยเฉพาะร่วมกับผู้นำชุมชน โดยอาศัยหลักคุณธรรมในเรื่องของความซื่อสัตย์ โปร่งใส เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้กับคนในชุมชน ตลอดจนพัฒนากิจกรรมโรงสีชุมชนให้เกิดความมั่นคงและคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนใกล้เคียงในการมาใช้บริการร่วมกัน โดยเสียค่าธรรมเนียมในอัตราที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นกองทุนในการบริหารจัดการ โรงสีชุมชนของบ้านเวฬุวัน ตลอดจนศึกษาหลักการ วิธีการในการปรับปรุงและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อเอื้อให้เกิดศึกษาเรียนรู้ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่จะช่วยป้องกันการสูญหายทางภูมิปัญญา

(2) การเรียนรู้ เริ่มจากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการทดลองปฏิบัติ หากยังไม่ประสบผลสำเร็จ ก็เรียนรู้ร่วมกันเองในชุมชน และเรียนรู้จากหน่วยงานราชการที่มาอบรม ฝึกปฏิบัติ แล้วผสมผสานองค์ความรู้จากหลายๆส่วนที่เรียนรู้ ไปทดลองปฏิบัติอีกครั้ง แล้วดำเนินการจดจำองค์ความรู้ระหว่างการปฏิบัติ เพื่อเป็นองค์ความรู้ของครัวเรือน แล้วนำไปรวบรวมเป็นองค์ความรู้ของชุมชน ในลักษณะของการรวมกลุ่มกันทำ แล้วรวบรวมเป็นชุดองค์ความรู้ จากนั้นขยายผลระหว่างกันแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือนและในกระบวนการผลิต จากนั้นก็เรียนรู้ที่จะพัฒนากิจกรรมที่มีอยู่และต่อยอดกิจกรรมเดิมและสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน โดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อวางแผนการพัฒนาชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่ดี

(3) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้มีโอกาสรับรู้ความเป็นไปของชุมชน ได้พัฒนาตนเองจากการเข้ามามีส่วนร่วม สร้างแรงกระตุ้น ให้ริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดโอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยน และพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อเห็นประโยชน์และคุณค่าจากการปฏิบัติ ตลอดจนให้ความร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาและความต้องการของชุมชน เพราะทุกคนได้รับผลประโยชน์และการพัฒนาอย่างทั่วถึง ซึ่งการมีส่วนร่วมที่บ่อยครั้ง จะทำให้คน

ในชุมชนรู้สึกว่าคุณเองถูกให้ความสำคัญ จนนำไปสู่การสร้างสำนึกความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม และไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

(4) ผู้นำในชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขและมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาบนพื้นฐานของความพร้อมของคนในชุมชน จึงพยายามจัดหางบประมาณมาดำเนินกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาย่างค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับความสำคัญของปัญหา ขณะเดียวกัน ตัวผู้นำเองก็พัฒนาศักยภาพของตนเองควบคู่กับการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยใช้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ ด้วยการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างบรรยากาศของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากคนในชุมชน ที่จะช่วยพัฒนากิจกรรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กันไป

จากการศึกษาดูงานระหว่างกันในแต่ละชุมชนมิติเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่เทคนิค วิธีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอาจมีความแตกต่างกัน ไปตามศักยภาพ ความสามารถ ความรู้และประสบการณ์ของแต่ละชุมชน เมื่อมีโอกาสศึกษาดูงาน จึงเป็นช่องทางแห่งการเรียนรู้ ที่แต่ละชุมชนจะได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควบคู่กับการศึกษาจากพื้นที่จริง ย่อมที่จะได้แนวคิดใหม่ๆ ที่อาจนำไปประยุกต์ใช้ได้หรืออาจนำไปประยุกต์ใช้ไม่ได้ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชุมชนเองที่จะพิจารณานำไปใช้ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ชุมชนปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาหรือต่อยอดกิจกรรมในชุมชน ที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี และสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนในขณะเดียวกัน ก็มีได้ละเลยที่จะผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นหลัก แต่ใช้องค์ความรู้จากการศึกษาดูงาน การอบรมสัมมนาเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาตนเองและชุมชนโดยยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ชุมชนมิติเศรษฐกิจ ได้ประยุกต์ใช้หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน คือ

ความพอประมาณ รู้จักพอประมาณในการผลิต โดยผลิตแค่พอสร้างรายได้เงินจือครอบครัวและเหลือเก็บออม ลดการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองโดยตลอด เพื่อลดรายจ่ายและสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพควบคู่กันไป

ความมีเหตุผล มีหลักการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพ วางแผนและจัดระบบการกู้ยืมที่ชัดเจนและเป็นระบบ และให้กู้ยืมเท่าที่จำเป็นในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม โดยดอกเบี้ยที่ได้จากการกู้ยืมเงินจากกองทุน และค่าธรรมเนียมจากโรงสีข้าวชุมชนก็นำมาใช้ในการบริหารจัดการโรงสี ได้แก่ ซ่อมบำรุงเครื่องสีข้าว ทำความสะอาดลานตากข้าว ปั่นผลคืนสู่สมาชิก และ

จัดเป็นสวัสดิการผู้ชุมชน ฯลฯ และสนับสนุนให้คนในชุมชนแบ่งข้าวสารที่สีได้ไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลักก่อนนำออกจำหน่ายสู่ภายนอกในลำดับต่อไป

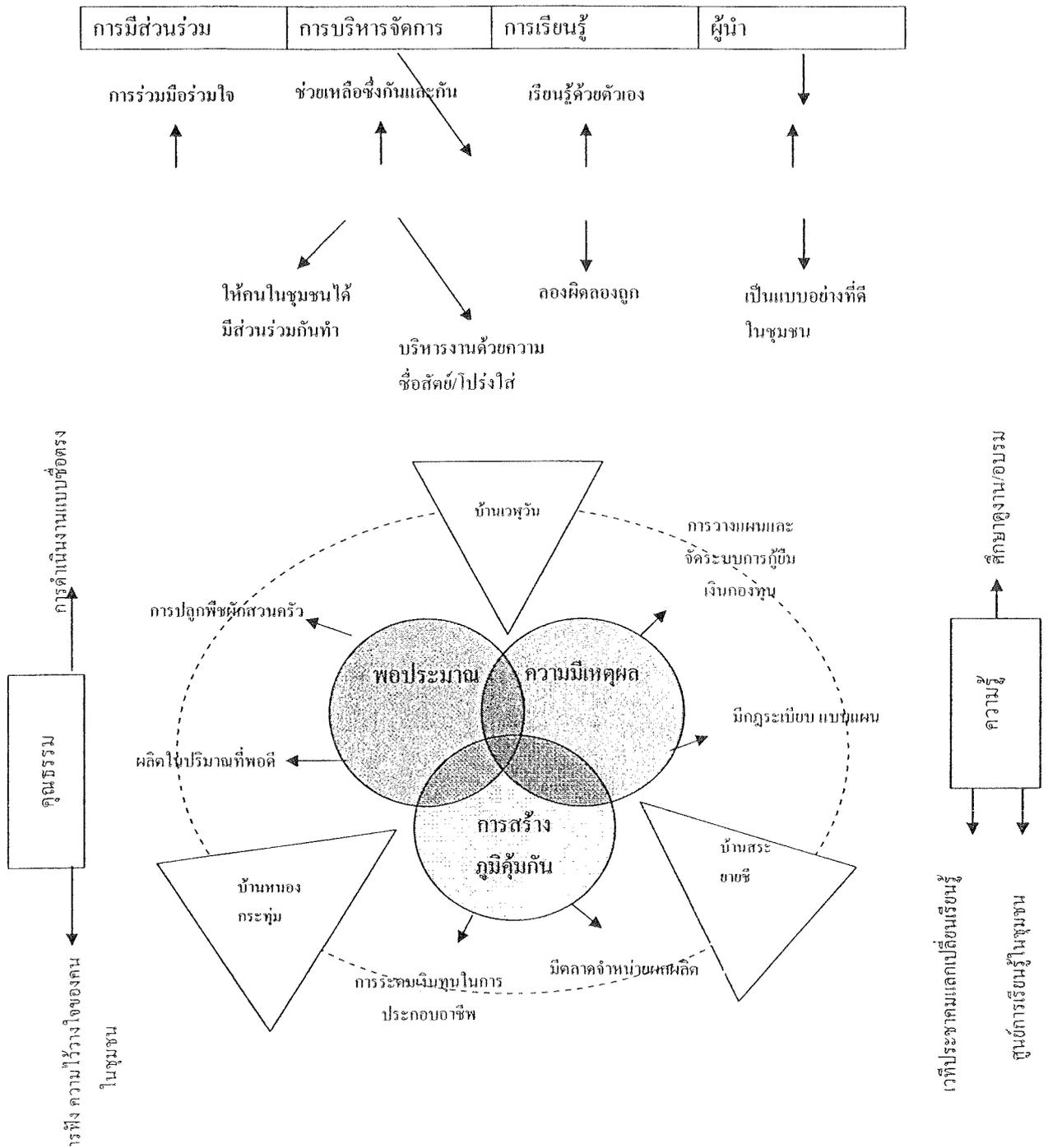
การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มุ่งเน้นการหาตลาดรองรับผลผลิตที่มั่นคง รวมทั้งผลิตสิ่งที่ชุมชนสามารถผลิตเองได้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ปุ๋ยชีวภาพ โดยระดมทุนและทรัพยากรในชุมชนมาร่วมกันทำ แล้วแบ่งกันนำไปทดลองใช้ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรหันมาใช้สารชีวภาพ ที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพให้กับเกษตรกร และผู้บริโภค ตลอดจนบริหารจัดการโรงสีชุมชนให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันเกษตรกรให้รอดพ้นจากการถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และมีเงินเหลือเพิ่มขึ้นจากกระบวนการผลิต เข้าสู่กระบวนการเก็บออมในครัวเรือนและสถาบันการเงินชุมชน เพื่อนำไปหมุนเวียนใช้ประโยชน์ในยามขาดแคลนและจำเป็น

ด้านความรู้ เรียนรู้ด้วยตนเองจากการทดลองปฏิบัติ จากการศึกษาดูงาน การอบรมสัมมนา มาใช้บริหารจัดการกิจกรรมและกองทุนต่างๆ ในชุมชนให้เป็นระบบ โดยสร้างกฎระเบียบข้อตกลงในการกู้ยืมให้ชัดเจน มีระบบการกู้ยืมเงินในกองทุนที่รัดกุม ส่วนงบประมาณที่เก็บออมในกองทุน/สถาบันการเงินชุมชน สามารถนำมาขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมของชุมชนยามเร่งด่วนได้ ตลอดจนหาเทคนิค วิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาและยกระดับไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนและธนาคารชุมชนตามที่ชุมชนคาดหวังไว้

ด้านคุณธรรม ได้แก่ คุณธรรมในการประกอบอาชีพ คือการลดการใช้สารเคมี เพื่อป้องกันอันตรายให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมทั้งด้านการบริหารจัดการกองทุนต่างๆ ก็จะยึดหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สามารถตรวจสอบได้ จนได้รับความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากคนในชุมชน รวมทั้งชี้แจงผลการดำเนินงานต่างๆ ต่อคนในชุมชนให้รับทราบโดยทั่วกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และการอาศัยคุณธรรมในการดำเนินงาน

และจากการสรุปถอดบทเรียนการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงในชุมชนมิติเศรษฐกิจ สามารถสรุปให้เห็นภาพที่ชัดเจน ดังภาพต่อไปนี้

เป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่น/จริงจังกับการทำงาน

แผนภาพที่ 6-2 แสดงรูปแบบการนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติและผลปฏิบัติของเครือข่ายชุมชนพอเพียงมิติเศรษฐกิจ